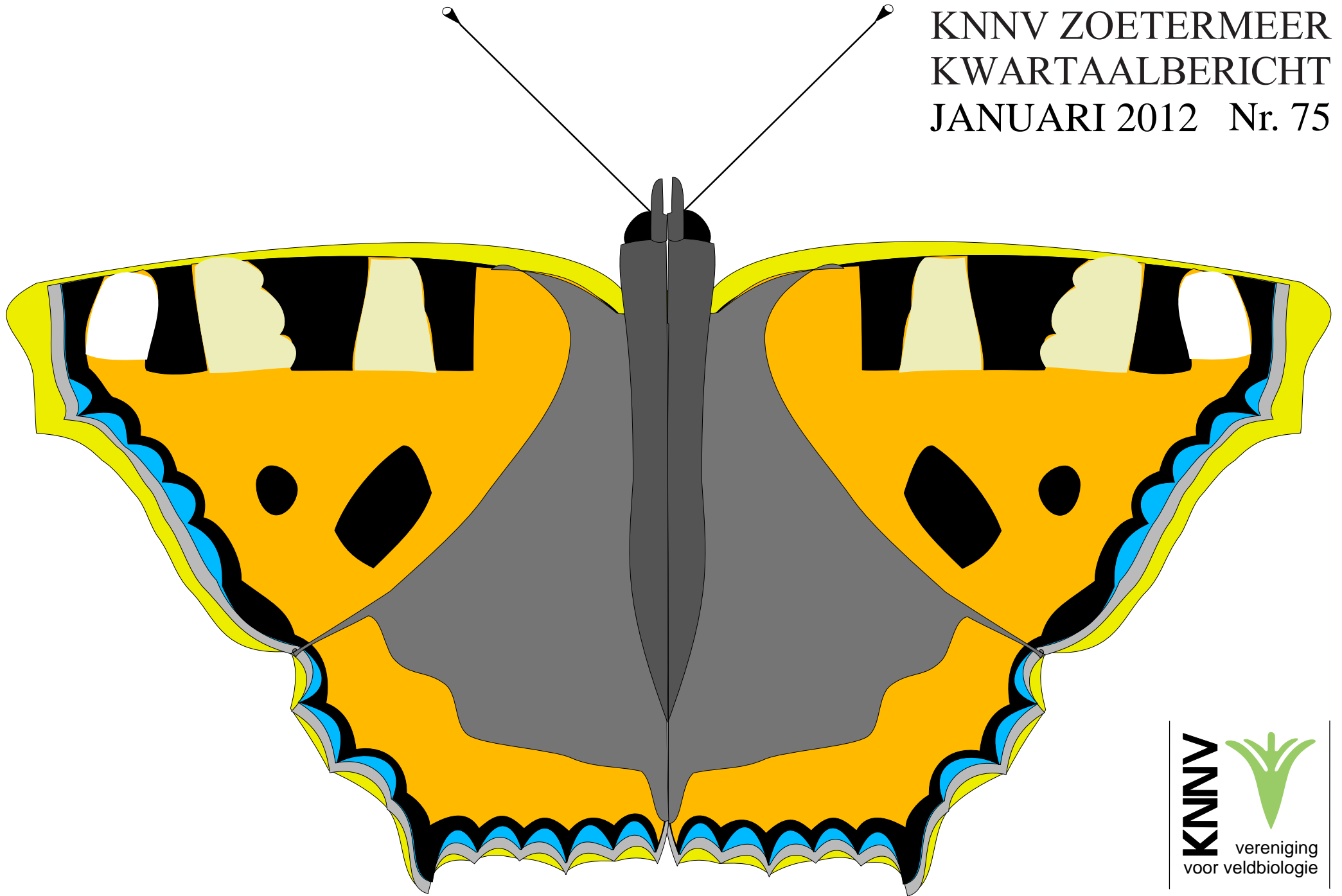

KNNV ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
JANUARI 2012 Nr. 75

KNNV Zoetermeer

zoetermeer@knnv.nl
www.knnv.nl/zoetermeer

Kwartaalbericht Nr.75

Januari 2012

INHOUD

1	VAN DE REDACTIE	3
2	NIEUWJAARSRECEPTIE NATUURVERENIGINGEN.....	3
3	ALGEMENE LEDENVERGADERING.....	4
4	BEGROTING 2012 EN BALANS 2011 VAN KNNV ZOETERMEER	4
5	PLAN VOOR EEN BOEK OVER DE BOMEN EN STRUIKEN IN ZOETERMEER.....	5
	BERICHTEN UIT DE PLANTENWERKGROEP.....	6
6	PLANTENCURSUS VOOR BEGINNERS	6
7	HERFSTHITTE IN OOSTERHEEM (KM 30.58.22).....	6
8	PLANTENSEIZOEN 2011 EXIT (KM 30.48.51).....	7
9	OPMERKELIJKE PLANTENVONDSTEN GEDURENDE HET DERDE KWARTAAL	8
10	TERUGBLIK OP HET PLANTENSEIZOEN 2011.....	9
11	BOMEN EN BOSSEN.....	11
12	BOMEN- EN STRUIKENEXCURSIE IN HET BINNENPARK	13
13	MAAI- EN SNOEIBELEID VAN ZOETERMEER.....	14
	GEZIEN IN ZOETERMEER	14
14	UIT HET VOGELDAGBOEK VAN ADRI DE GROOT	14
15	DE VLINDERSTAND VAN 2011 IN WESTERPARK EN BUYTENPARK.....	17
16	OP WEG NAAR EEN NIEUWE VISSENATLAS.....	19
17	LIBELLENRESERVAAT WEER EEN STAPJE DICHTERBIJ	20
18	HET PADDENSTOELENJAAR 2011	21
	BUITEN DE VERENIGING	27
19	BIALOWIECA, OERBOS VAN DE NOORD-EUROPESE LAAGVLAKTE	27
20	VLEERMUIZENSYMPOSIUM IN LEIDEN	29
21	LANDELIJKE VARIADAG BIJ NATURALIS.....	32

22	NOORDNATUURNIEUWS, WINTER 2012	34
23	AGENDA , NAMEN, LIDMAATSCHAP.....	35
24	PLANTENWAARNEMINGEN 2011.....	36
25	PADDENSTOELENWAARNEMINGEN 2011	46
INDEX		50

Gelukkig Nieuwjaar!

*Ook in Zoetermeer schrijft de natuur geschiedenis.
Zij zoekt haar journalisten, want zij bestaat slechts bij de gratie van wie haar ziet.*

Doe 1x per 2 à 3 weken 2 uurtjes mee met de plantenwerkgroep.

Goeie sfeer, boeiend, leerzaam, nuttig.

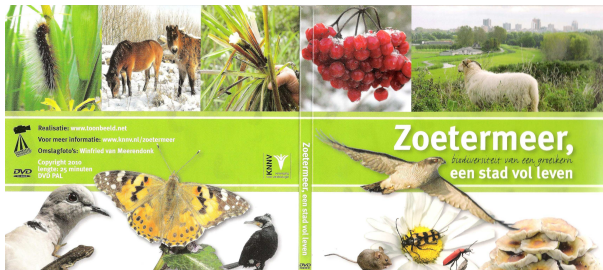
Informatie:

Joke de Ridder tel. 079-3616973

Plantencursus voor beginners ! Zie pag. 6

Film: Zoetermeer, een stad vol leven, biodiversiteit van een groeikern

Halverwege de jaren '60 van de vorige eeuw werd Zoetermeer groeikern en groeide in 50 jaar tijd uit van een dorp van 9000 naar een stad van 120.000 inwoners. In mooie en sfeervolle beelden laat de DVD zien dat het groen onlosmakelijk deel uitmaakt van deze nieuwe stad. Dat levert een gezonde, groene leefomgeving en een reeks sterk van elkaar verschillende parken op met als gevolg een verrassende hoeveelheid plant- en diersoorten. Met het voltooiën van de wijk Oosterheem komt het eind van die groei in zicht. Voor de KNNV-afdeling Zoetermeer was dat de reden om deze DVD te laten maken. Het doel is de kijker uit te dagen om die soortenrijkdom zelf te gaan ontdekken.

Bestellen van de DVD kan als volgt:

Maak € 10 (leden € 8) over op postrekeningnr. 79436 t.n.v. A. Janssen te Zoetermeer onder vermelding van uw adres en telefoonnummer.

1 Van de redactie

Met het natuurbeleid blijkt het dezelfde kant op te gaan als jaren geleden met het milieubeleid. Na jarenlang hoog op de politieke agenda van onze nationale overheid te hebben gestaan zien we dat de belangstelling daarna weer snel afneemt. Wat de natuur betreft trekt de rijksoverheid zich momenteel terug en legt haar verantwoordelijkheid (voorzien van veel minder financiële middelen) bij de lagere overheden. Het gevolg daarvan is dat provincies en gemeenten in de toekomst rechtstreeks kunnen worden geconfronteerd met de gevolgen van afspraken die Nederland lang geleden in Europees verband heeft gemaakt. Tot zover de juridische kant!

Of de natuur zelf met al die overheidsbemoeienis en wetgeving nu zo veel opgeschoten is valt nog maar te bezien. Biodiversiteitsdoelen uit de vele beleidsplannen worden vrijwel nooit gehaald en Nederland blijkt inmiddels zo'n beetje het meest vervuilde land van Europa te zijn. Van het braafste natuur- en milieujongetje van de klas horen we niet zo veel meer. Dat geldt trouwens ook voor de vroeger zo veelgebezigde mantra "Nederland zit op slot".

En toch blijkt iedere keer weer dat u en ik natuur, al dan niet dichtbij huis, van groot belang vinden en dat we er (klaarblijkelijk) ook gek op zijn. Zo blijkt uit onderzoek van het nieuwe natuurmagazine Roots dat twee van de drie Nederlanders de plek waar ze gaan wonen laten afhangen van de nabijheid van natuur. Een op de drie vindt natuur dichtbij huis zeer belangrijk! Verder blijkt dat de helft van de Nederlanders zich de afgelopen jaren bewuster is geworden van de natuur in de directe omgeving en dat 97% daarvan ook bewust geniet. De resultaten van allerlei onderzoeken op dit gebied (ook in Zoetermeer) wijzen in dezelfde richting. Dat het niet om "kaal" groen gaat blijkt uit een onderzoek van Vogelbescherming Nederland, 65% van de Nederlanders wil graag vogels in de tuin. En nog opmerkelijker, juist in de meest verstedelijkte woonomgeving, neemt de hang naar natuur toe. En uiteraard speelt de commercie ook hier weer handig op in. Zo kan je bij Urban Green in Amsterdam advies op maat krijgen voor je eigen stedelijke situatie. Groene daken, balkons en gevels, verticale tuinen, urban farming, imkers die het dak op gaan enz.

En zo zijn we dan weer aangekomen bij onze eigen tuin met de vraag hoe we het stenen tijdperk voorgoed achter ons kunnen laten. Onderzoek van de Stichting Tuinbeleving laat zien dat in 2002 47 % van het tuinoppervlak uit groen bestond en dat dat percentage in 2011 was gezakt naar 39%! En dan te bedenken dat ieder serieus tuinontwerp uitgaat van een bestraat terras dat nooit meer dan één derde deel van het tuinoppervlak mag innemen!

In Zoetermeer wordt al jaren ingezet om dit tijt te keren. Nog steeds maakt Zoetermeer een groene indruk op bezoekers. Dit heeft de stad voor een belangrijk deel te danken aan het particulier groen. 26% van het grondoppervlak van de gemeente Zoetermeer bestaat uit privé-groen.

Als we nu eens met z'n allen in 2012 (niet voor niets uitgeroepen tot het jaar van de bijen) aan de slag gaan om al die nutteloze verharding uit onze tuinen op te ruimen en de stad ruimhartig te voorzien van tuinreservaten! Alle tuinen zo ingericht dat de natuur, waaronder bijen en vlinders, er ook echt mee uit de voeten kan. Zonder veel moeite zouden we dan op onze 36 km² Zoetermeer de grootste soortenrijkdom van heel Nederland scoren. Dan staat (in ambtelijk jargon) Zoetermeer pas echt op de kaart.

Aan de gemeente zal dat overigens niet liggen. Jaarlijks organiseert zij een natuurfotowedstrijd met als doel haar bewoners te wijzen op waar de stedelijke natuur vlakbij huis toe in staat is en dit jaar ook weer de wedstrijd: wie heeft de natuurvriendelijkste tuin van Zoetermeer?

De redactie van uw kwartaalbericht moedigt al onze leden aan om zich hiervoor aan te melden en te laten zien hoe een tuin vol leven er op de Zoetermeerse klei uit kan zien.

2 Nieuwjaarsreceptie natuurverenigingen

Op **donderdagavond 12 januari 2012** zullen IVN, KNNV, en VWZ weer samen een Nieuwjaarsreceptie organiseren.

Naast gezellig bijpraten en nieuwe contacten leggen zal stadsecoloog Hendrik Baas ons vragen om mee te denken en suggesties te doen voor de groene, natuurrijke toekomst van Zoetermeer. Om bewoners en gemeente te inspireren op dit gebied heeft de KNNV-afd. Zoetermeer in 2010 alvast de DVD "Zoetermeer, een stad vol leven, biodiversiteit van een groeikern" laten maken. Iedereen is van harte welkom.

Plaats: Stadsboerderij De Weidemolen, Burgemeester Middelberglaan 2, Aanvang: 20.00 uur

3 Algemene ledenvergadering

Op 14 februari 2012 houden we onze jaarlijkse **algemene ledenvergadering**.

Komt allen om uw stem te laten horen. Alle leden zijn van harte welkom.

Aanvang: 20.00 uur Plaats: Leiwater 1 Zoetermeer

Agenda

1. Opening en vaststelling agenda
2. Mededelingen
3. Ingekomen stukken
4. Verslag ledenvergadering van 22 februari 2011
5. Verslag penningmeester en overzicht financiën 2011
6. Kascommissie 2011 en 2012 (Hans Bieze en Wouter Balster)
7. Goedkeuring begroting 2012
8. Vertegenwoordiging naar landelijk bestuur KNNV en gemeentelijk overleg
9. Werkgroepen Zoetermeer
10. Programma 2012
 - Nieuwjaarsreceptie
 - Projecten (Jaarringen en Libellenreservaat)
 - Bomenboekje Zoetermeer
 - Jaar van de bijen
 - Determinatiecursus
 - Excursies
12. Redacteurschap kwartaalbulletin
13. Publiciteit: o.a. website
14. Maai- en snoei beleid van de gemeente/waterschappen
15. Lidmaatschappen KNNV en niet-KNNV leden.
16. Rondvraag
17. Sluiting

4 Begroting 2012 en balans 2011 van KNNV Zoetermeer

Fred Janssen

Begroting 2012

INKOMSTEN		UITGAVEN	
Contributies	€ 1.000,00	Landelijke afdracht	€ 600,00
Opbrengst verkoop:	€ 250,00	Drukkosten kwart.bericht	€ 550,00
- boeken	€ 60,00	Porti	€ 50,00
- DVD's	€ 190,00	Bankkosten	€ 50,00
	€1.250,00		€1.250,00

Rekening 2011

INKOMSTEN		UITGAVEN	
Saldo 1-1-2011 rek. 6560219	€ 1.208,42	Landelijke afdracht	€ 526,50
Contributies	€ 962,50	Aanschaf boeken + kst pl.cursus	€ 111,72
Opbrengst verk. DVD's	€ 35,00	Drukkosten	€ 513,46
Plantencursus	€ 60,00	Porti	€ 45,08
Verschil	€ 0,46	Bankkosten	€ 46,13
		Lezingen	€ 50,00
		Saldo 31-12-2011 rek. 6560219	€ 973,49
	€2.266,38		€2.266,38

5 Plan voor een boek over de bomen en struiken in Zoetermeer

Lodewijk van Duuren

Het jaar 2011 is wereldwijd uitgeroepen tot het jaar van de bossen. Zonder bomen geen bossen en daarom heeft KNNV-Zoetermeer in 2011 aandacht besteed aan de bomen in de stad door middel van excursies en artikelen in ons bulletin. We willen deze aandacht vasthouden en in 2012 met een boek uitkomen waarin veel wetenswaardigheden over de bomen in Zoetermeer staan. Er komen namelijk in Zoetermeer heel veel verschillende boomsoorten voor, bij elkaar een aardige collectie voor een arboretum (= een botanische tuin met bomen). Het boek is bedoeld voor het grote publiek. Met dit boek kun je kennismaken met de vele soorten bomen die voorkomen in Zoetermeer en meer over deze bomen te weten komen. Bomen zijn opvallende natuurlijke verschijningsvormen in de stad. Kennismaking met deze natuur vlakbij huis kan leiden tot interesse voor natuur verder weg. De teksten zullen niet al te moeilijk zijn en ongeveer op HAVO-VWO niveau zijn.

In 2011 is in Zoetermeer het kunst- en natuurproject Jaarringen gestart. Duur van het project is 5 jaar, te beginnen met een "jaarring" om de Dobbeplass in het centrum van Zoetermeer en te eindigen met een ring om Zoetermeer. Hier zal de uitgave van een boek over bomen goed inpassen alsook andere activiteiten stimuleren. Gedacht wordt aan een vouwblad met een bomenwandeling voor de eerste kleinste jaarring en een vouwblad met een fietsroute (waarin ook de bossen van Zoetermeer worden aangedaan) voor de laatste grootste jaarring. Tevens zal in het informatiecentrum van het project Jaarringen aandacht besteed kunnen worden aan de bomen in Zoetermeer. Ook kunnen in de komende jaren nog een paar excursies georganiseerd worden. Bij dit alles zal samenwerking gezocht worden met andere natuurorganisaties in Zoetermeer of daarbuiten.

Inhoud en opzet van het boek:

Titel: Bomen en struiken in Zoetermeer

Auteurs: Lodewijk van Duuren en Johan Vos

Uitgave: KNNV afdeling Zoetermeer

Beschrijvingen van alle genera en soorten die voorkomen in de gemeentelijke databank van Zoetermeer met bomen in straten en het openbaar groen. Aangevuld met enkele bomen en struiken die opvallend veel in tuinen voorkomen.

Voorwoord

Inleidende hoofdstukken

- Opzet van het boek
- Wat is een boom, wat is een struik?
- Bomen en struiken in de stad
- Historie groenvoorziening Zoetermeer
- Omvang bomenbestand Zoetermeer
- Bomen en de mens
- Kenmerken en determineren
- Naamgeving

Teksten per geslacht en bijbehorende soorten van circa 60 geslachten (genera) en 180 soorten
Verklarende woordenlijst, Bronnen, Register op Nederlandse en wetenschappelijke namen

De beschrijving van de genera en soorten bevat de volgende elementen

- Systematische positie
- Herkomst
- Naamgeving
- Gebruik
- Kenmerken
- Voorkomen in Zoetermeer
- Ziekten (indien van toepassing)
- Overige zaken (bijvoorbeeld giftigheid, volksgeloof etc.)
- Specifieke bronnen

Omvang:

Inleiding 15 à 20 pagina's
Teksten genera en soorten 1 à 2 per genus: 90 pagina's
Registers bronnen en woordenlijst ca. 12 pagina's
Totaal 120 pagina's

Uitvoering:

Full color met vele illustraties (foto van bomen en struiken uit Zoetermeer).
Afmetingen: hanteerbaar formaat, gedacht is aan 15 x 20 cm.

Kosten:

De kosten en investeringen voor een dergelijk boek kunnen niet opgebracht worden door de KNNV-afdeling Zoetermeer. Alleen met subsidies en voorschotten kan dit boek worden uitgegeven. Het is echter op dit moment nog niet mogelijk een schatting van de kosten en eventuele opbrengsten te geven. Pas als het plan verder is uitgewerkt en offertes voor drukkosten bekend zijn zal bij diverse instanties om een bijdrage gevraagd worden.

Publiciteit:

Voor verkrijgen van publiciteit zal een plan worden opgesteld als de realisatie van het boek in een concretere fase bevindt.

BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP

6 Plantencursus voor beginners

Joke de Ridder

In 2012 gaat een wens van de Plantenwerkgroep in vervulling: er komt een plantencursus voor beginners. We hopen nieuwe mensen enthousiast te maken die houden van planten maar ook willen weten welke plant het is. Als je meer van planten weet, zie je er meer, en geniet je meer!
Docent Adrie Spruit, die al jarenlang les geeft in deze materie, kan op enthousiaste wijze vertellen over planten en het verschil tussen de soorten duidelijk uitleggen.
We gaan kenmerken van planten leren om ze buiten te kunnen herkennen. We gaan kijken naar de tabellen in de veldgids Nederlandse flora van Eggelte en in de Heukels' flora van Nederland.

De cursus zal bestaan uit 4 theorieavonden op **donderdagavond** en 4 excursies op de zaterdagen daaropvolgend.

De theorieavonden zijn op **19 april, 10 mei, 7 juni en 21 juni, van 20.00 – 22.00 uur**, locatie: wijkcentrum Meerzicht (onder voorbehoud).

De excursies zijn op **21 april, 12 mei, 9 juni en 23 juni, van 10.00 – 12.00 uur**. Deze zijn steeds op een andere locatie.

De cursus is bedoeld voor beginners. Je hoeft geen boeken te hebben, heb je ze wel dan kun je ze meenemen. Een loepje en pincet zijn wel nodig; wie dit nog niet heeft kan het op de cursus aanschaffen.
Kosten: 30 euro.

Aanmelden bij Joke de Ridder, tel. 079-3616973,
E-mail: jokederidder@ziggo.nl

7 Herfsthitte in Oosterheem (KM 30.58.22)

Annet de Jong

Op zaterdag 1 oktober stond een vierkante kilometer in Oosterheem op het programma. Dezelfde vierkante kilometer waar de plantenwerkgroep ook op 9 juni is geweest. Verzamelpunt was het informatiecentrum in Oosterheem bij de rotonde Stephensonstraat-Willem Dreeslaan.

Bij het opstaan was er geen twijfel over welke kleren je aan zou moeten deze dag: er werd een "zonnige, zomerse dag" voorspeld, zoals het ook al de hele week was.

Johan belde me dat de N.S. het druk had met het spoor en hij een half uurtje later zou komen. Samen met Bob heb ik toen het gebied rondom het infocentrum bekeken. Helaas hebben de maaiers hun werk wel erg goed gedaan. Het was kaal en kort, overal! Dan maar tussen de verharding kijken. Achter een hek

prachtige bleekgele droogbloemen. Als je naar de kiemplanten kijkt kun je je voorstellen dat je associaties krijgt met de edelweiss, een mooie rozet en heel zacht behaard. Daarna gedrieën naar het viaduct van de Aletta Jacobslaan en het Heemkanaal. In juni troffen we hier een zee van hoofdzakelijk ingezaaide éénjarige soorten aan, nu was alles gemaaid en frisgroen op één braakliggend hoekje na. Hier troffen we nog wat restanten van de bloemenpracht van weleer aan waaronder bolderik en koekruid.

Verder daar de gebruikelijke planten zonder echte botanische verrassingen. Ik haalde naast sterrenkroos ook "slierten" uit het water met de veronderstelling dat het wel één van de fonteinkruiden zou zijn, maar, geen bladschede. Toen de bladtopen onder de loep genomen: alles behalve spits of puntig! Deze bladtopen zijn "uitgerand" zoals de flora dat noemt. Dan maar in een plasticzak mee voor nadere inspectie. Het blijken de onderwaterbladeren van sterrenkroos te zijn.

Daarna met de fiets in de hand langs de stoeprand van de Aletta Jacobslaan langs het tijdelijke winkelcentrum.

Regelmatig heb ik binnenpretjes gehad: Stel je voor: je bent Zoetermeerder, je gaat op zaterdagmorgen gewoontegetroou naar de Hoogvliet (inmiddels was het half twaalf en topdrukte). Je ziet daar twee mannen en een vrouw bukkend, buigend, schrijvend op de stoep staan, serieus en druk doende naar "gras kijken"

Geen onvertogen woord, laat staan een opmerking, zij deden hun ding en wij deden het onze!

Afgeslagen de Peursumstraat in, ook de wadi was rigoureuus gemaaid. Nieuwveenstraat in gelopen.

Verheugd meldde Bob dat de gehoornde klaverzuring er hier mooi en fris uit zag. Een blik in de steegjes geworpen, daar de gewone stedelijke soorten als zandhoornbloem, buddleja, overal massaal harig knopkruid. Johan heeft op zijn terugtocht nog gekeken op de plek waar de Randstadrail de Zegwaardseweg kruist. Op het kruispunt in de berm heeft hij oosterse morgenster aangestreept en verder in en bij de wetering de bekende oever- en waterplanten. Het moerasvergeet-mij-nietje was daar overigens schitterend met een tweede bloei bezig. Totale oogst van deze ochtend was 100 soorten. Inmiddels was het 25 graden Celsius geworden, de heetste 1 oktober ooit gemeten.

Fig. 1 gehoornde klaverzuring

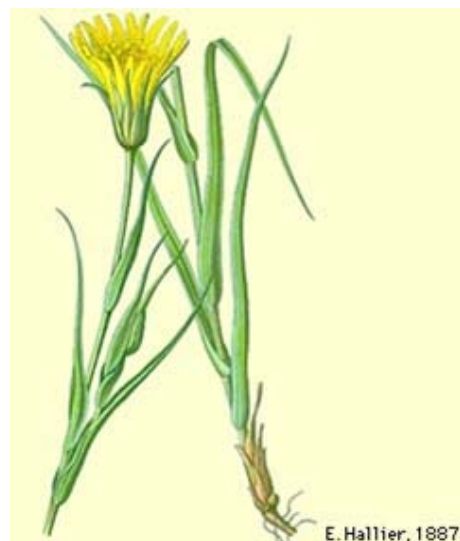

Fig. 2 oosterse morgenster

8 Plantenseizoen 2011 exit (KM 30.48.51)

Johan Vos

Op 15 oktober stond onze laatste activiteit voor dit jaar op het programma, het tweede bezoek aan de Noorhovense poelen e.o. . De zon scheen uitbundig tegen een strakblauwe hemel en gedurende de ochtend steeg de temperatuur naar een aangename 15 graden Celsius. Om 10.00 uur precies trof ik Anke, Bob, Wim, Fred J. en Herman bij de duiker die de Zoetermeerse- met de Noordhovenseplas verbindt. Bijzonder was dat we nooit eerder zo laat in het seizoen naar planten hebben gekeken. De vraag was en is of deze late bezoeken nog veel extra soorten en/of nieuwe inzichten opleveren.

Het kletsnatte grasland rond de poelen was (in september) gemaaid en we troffen dan ook een overwegend groen beeld aan. Als je wat nauwkeuriger kijkt zie je echter dat sommige soorten opnieuw in bloei zijn gekomen. Voorbeelden: knoopkruid, margriet, gewone berenklauw, kropaar en vooral veel rode klaver. In deze tijd van het jaar gaat het dan veelal om gedrongen groeivormen, in vakjargon wel maaivormen genoemd. Rond de poelen was een strook van zo'n 5 - 10 meter niet gemaaid en daar waren nog veel uitgebloeide soorten als zodanig herkenbaar. Voorbeelden: ratelaar, knoopkruid, peen e.d. De wegspringende bruine kikker moest ik van Herman in het verslag vermelden, hierbij dan. Dat deze bijzondere plekken niet alleen voor planten interessant zijn bleek ook tijdens dit bezoek weer. Met grote snelheid schoot een snip uit de dekking van het overstaande gewas omhoog en verdween te snel om de soort te kunnen vaststellen, uit het zicht. Al gauw kregen we last van natte voeten, m.u.v. Fred die zich goed had voorbereid en met stevige laarzen was uitgerust.

Daarna hebben we vooral de oevers van de Noordhovense en Zoetermeerseplas afgestruind. Naast gele lis (herkenbaar aan de vele vruchten), watermunt (met de uitgebloeide hoofdjes), bitterzoet (met de karakteristieke rozetbladen), moerasandoorn ook vele pollen valse voszegge tussen de stenen oeverbescherming gezien. Verder hebben we nog even staan kijken naar een kuifeend die blijkbaar ergens aan vast zat (vislijn?) en naar de vele stekelbaarsjes die zich in het kraakheldere water prachtig lieten bestuderen.

Uiteindelijk heeft deze zoektocht ons ruim 60 extra waarnemingen opgeleverd. Daarbij waren geen nieuwe soorten, ook niet in vergelijking met ons bezoek van 23 juni eerder dit jaar. De voorlopige conclusie luidt dat zo'n laat bezoek (in een groen, gemaaid, randstedelijk KM-hok) geen extra soorten/inzichten oplevert. Inmiddels was het 12.00 uur en zijn we via het kinderstrand het hok uit gelopen richting Aa-zicht. Daar hebben we nog een uurtje koffie gedronken, nagepraat en gefilosofeerd over mogelijke nieuwe activiteiten van de plantenwerkgroep in 2012.

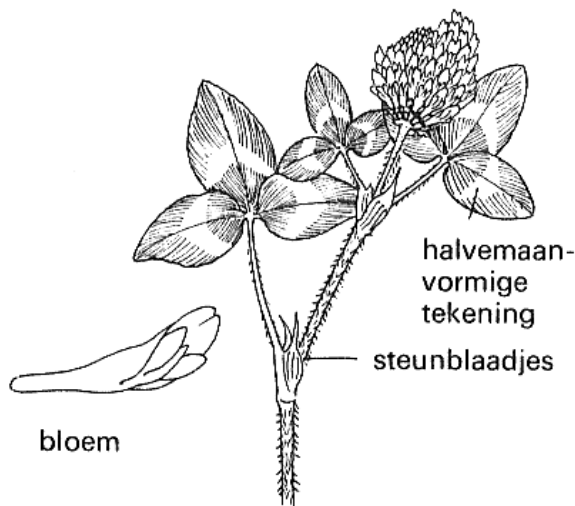

Fig. 3 rode klaver

Fig. 4 valse voszegge

9 Opmerkelijke plantenvondsten gedurende het derde kwartaal

Johan Vos

Trosganzenvoet (*Chenopodium urbicum*) in het Westerpark

Op 16 september jl. trof ik, tussen de bijzonderheden waar ik al eerder (kwartaalbericht nr. 74, blz. 4 - 6), melding van maakte een ganzenvoet aan waar ik in eerste instantie geen raad mee wist. De plant viel op door zijn stijf opgerichte bloeiwijzen en zijn driehoekig getande bladen die mij in eerste instantie deden denken aan rode ganzenvoet. Met de Heukels' flora kwam ik niet verder dus heb ik uiteindelijk materiaal verzameld en dat ter controle naar het nationaal herbarium in Leiden gebracht. Ook daar lukte het niet direct om achter de identiteit van deze ganzenvoet te komen tot de naam *Chenopodium urbicum* werd gesuggereerd. Dat bleek een schot in de roos. Nadat ik deze, mij onbekende soort had gegoogled bleek alles te kloppen. Hiermee kunnen we dus weer een nieuwe soort aan onze plantenlijst toevoegen. Achteraf bleek dat de trosganzenvoet wél in de 19de druk van de Heukels' flora genoemd wordt als zeer zeldzame

adventief. Wat de verspreiding betreft gaat het om een soort met een zuidelijker verspreiding, afkomstig uit Midden- en Zuid-Europa en Azië. Tot slot wil ik u de Engelse naam voor deze soort (City goosefoot) niet onthouden.

Fig. 5 trosganzenvoet

Johan Vos

Fig. 6 herfststijlloos

Herfststijlloos (*Colchicum autumnale*) in het Binnenpark

Op vrijdag 28 oktober trof ik tijdens een lunchwandeling een exemplaar van de herfststijlloos aan. Dit bolgewasje is een beschermde plantensoort die vroeger niet zeldzaam was in Zoetermeer. De gemeentelijke groenafdeling van weleer vond dat de Zoetermeerse bewoner ook in het najaar recht had op kleur in parken en bermen. Er zijn in het verre verleden dan ook heel wat herfstbollen waaronder deze herfststijlloos aangeplant. Als deze bollen dan zo half september met hun kopjes boven de grond kwamen werd gestopt met maaien met als gevolg bloeiende bermen in de herfst. Helaas kom je deze bolletjes nog maar zelden tegen. Maatwerk is tegenwoordig te duur en het gazongras van nu wordt standaard gemaaid, meestal tot in november.

Ik was dus enigszins verbaasd toen ik in het overhoop gehaalde Binnenpark ineens een prachtig bloeiend exemplaar aantrof.

Ongetwijfeld een restant van een aanplantactie uit de jaren '70/'80. Ons verleden laat zich niet zo gemakkelijk verloochenen!

10 Terugblik op het plantenseizoen 2011

Johan Vos en Wim de Liefde

Ook dit jaar weer heeft Wim onze oogst aan plantenwaarnemingen van 2011 geordend en gereed gemaakt voor verzending naar FLORON. Na validatie gaan ze van daaruit richting NDFF (Nederlandse Databank voor Flora en Fauna) zodat ze gebruikt kunnen worden door de abonnees van deze voorziening, waaronder de gemeente Zoetermeer. Een overzicht van onze inspanningen is weer als bijlage aan dit kwartaalbericht toegevoegd (zie blz. 36)

In 2011 heeft de PWG 17 streeplijsten met totaal 1481 waarnemingen geproduceerd. De waarnemingen van het land van boer Freek (Km-hok 30.47.44 Drooggemaakte Geer- en Kleine Blankaardpolder) worden apart gehouden (lijsten 16 en 17), omdat het hier geen Zoetermeers grondgebied betreft. In dit hok zijn, gedeeltelijk met medewerking van Adri van Heerden, 181 waarnemingen van 105 soorten gestreept waaronder de in Zoetermeer nooit eerder waargenomen soorten: knopkroos en gladde witbol. Blijft over: $1481 - 181 = 1300$ data van Zoetermeers grondgebied. Het betreft 337 soorten, waarvan er 12 voor het eerst in Zoetermeer zijn gedocumenteerd. Een paar van deze "nieuwe" soorten waren al wel bekend, maar door twijfel aan de spontane status nog niet eerder geregistreerd.

Soortnr.	Wet. naam	Ned. naam	Datum
01687	Eruca vesicaria	zwaardherik	16-4-2011
00273	Castanea sativa	tamme kastanje	7-5-2011
00191	Campanula glomerata	kluwenklokje	9-6-2011
00287	Centaurium pulchellum	fraai duizendguldenkruid	23-6-2011
01725	Polypogon monspeliensis	baardgras	23-6-2011
01644	Rosa villosa	viltroos	23-6-2011
00642	Hyoscyamus niger	bilzekruid	4-7-2011
00313	Chenopodium hybridum	esdoornganzenvoet	4-7-2011
00670	Juncus acutiflorus	veldrus	4-7-2011
00345	Colchicum autumnale	wilde herfsttijloos	3-9-2011
01652	Amaranthus hybridus	groene amarant	16-9-2011
10015	Chenopodium urbicum	trosanzenvoet	16-9-2011

Fig. 7 de 12 niet eerder geregistreerde soorten

De stand van zaken

Het toevoegen van de data van 2011 brengt het totaal aantal soorten op **738** en het totaal aantal waarnemingen op $25321 + 1300 = 26621$. Dit alles zorgt er voor dat er in de staart van de top 10 van meest soortenrijke Km-hokken enige kleine verschuivingen hebben plaatsgevonden. (zie Fig. 8)

2010	2011	Hoknummer	Aantal soorten	Aantal waarnemingen
1	1	30.57.34	405	1334
2	2	30.57.23	385	935
3	3	30.57.42	385	995
4	4	30.57.43	360	888
5	5	30.57.44	352	683
6	6	30.57.22	352	1718
8	7	30.57.31	350	1356
7	8	30.57.33	346	735
10	9	30.57.24	341	941
9	10	30.57.35	337	702

Fig. 8 top 10 van de soortenrijkste hokken

Het totaal aantal soorten sinds 1993 bij elkaar opgeteld geeft een te rooskleurig beeld van de floristische werkelijkheid van dit moment. Sommige ooit waargenomen soorten zijn inmiddels al weer uit Zoetermeer verdwenen. Dat kan allerlei oorzaken hebben. Maar we hebben in de loop der jaren natuurlijk ook steeds nieuwe soorten ontdekt, enerzijds omdat we steeds beter zijn gaan kijken en anderzijds ook omdat er echt nieuwe soorten zijn verschenen. Om een realistischer indruk van de stand van de Zoetermeerse flora te geven hebben we in figuur 9 het aantal waargenomen soorten per 5 jaar weergegeven. We zien dat het aantal soorten per 5 jaar opgeteld zich steeds tussen de 550 en 600 beweegt. Het totaal aantal soorten van de periode 2006 - 2011 bedraagt **574**.

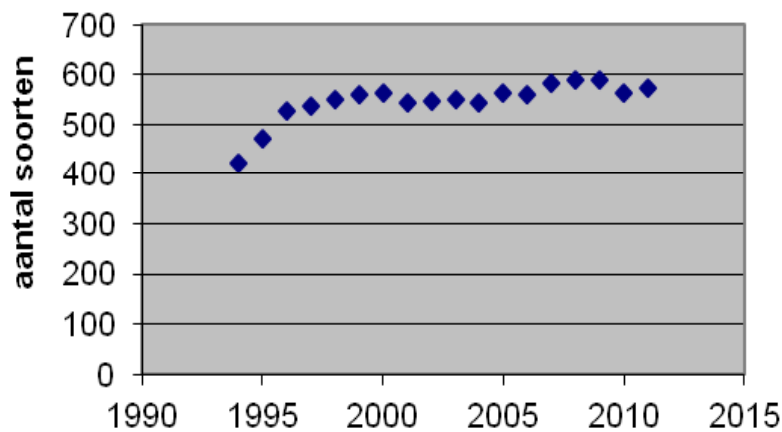

Fig. 9 aantal plantensoorten per 5 jaar sinds 1993

11 Bomen en bossen

Lodewijk van Duuren

De Verenigde Naties hebben het jaar 2011 uitgeroepen tot het Internationale Jaar van de Bossen. Ook de KNNV-Zoetermeer heeft dat jaar aandacht besteed aan bossen en bomen door middel van excursies, lezingen en artikelen. Deze reeks artikelen gaat over bomen in parken, plantsoenen, tuinen en in lanen. In dit kwartaalbericht komen de kaukasische vleugelnoot en de haagbeuk aan bod.

11.1 Kaukasische vleugelnoot

De Kaukasische vleugelnoot (*Pterocarya fraxinifolia* (Lamk.) Spach, synoniem *P. caucasica* C.A. Mey) is een soort uit de Okkernootfamilie (Juglandaceae).

Herkomst

De oorsprong van de Kaukasische vleugelnoot ligt in de Kaukasus en Noord-Iran. De boom groeit daar bij beken en rivieren. De eerste zaden zijn omstreeks 1782 in Engeland ingevoerd.

Gebruik

Het hout van de Kaukasische vleugelnoot schijnt niet zo goed te zijn als het hout van de verwante notenboom (*Juglans regia*), maar wel bruikbaar voor de fabricage van lucifers en klompen en als finer voor de meubelindustrie.

Naamgeving

Het genus heet vleugelnoot omdat de vrucht een nootje is met twee vleugels. De wetenschappelijke genusnaam *Pterocarya* heeft dezelfde betekenis, ze is afgeleid van pteron (Gr.) = vleugel en karuon = noot. Waarschijnlijk heeft ook de genusnaam *Carya* uit dezelfde familie de auteur op het idee gebracht dit genus zo te noemen. *Carya* is een boom die het hickoryhout levert en de pecannoten.

De soortnaam *fraxinifolia* is samengesteld uit de genusnaam *Fraxinus*, de es en *folia* (of *folium*, Lat.) = blad. Dus met bladeren als de es. De soortnaam *caucasica* betekent afkomstig uit het Kaukasusgebergte.

Beschrijving

De Kaukasische vleugelnoot is een forse boom die 30 meter hoog kan worden. De onderste takken staan min of meer recht op de stam. In de winter zijn de mannelijke katjes en de schubloze knoppen goed zichtbaar (Fig. 10). De vrouwelijk bloemen staan in lange hangende trossen, waaraan de gevleugelde nootjes komen te hangen (Fig. 11). Het blad is samengesteld uit een 20-tal lancetvormige deelblaadjes. Het blad lijkt op het blad van de inlandse es (Fig. 12).

Voorkomen in Zoetermeer

In het Binnenpark in Zoetermeer staan enkele forse exemplaren, die bij de renovatie van het park in 2011 gelukkig gespaard zijn. Ook in het plantsoen voor de Du Meelaan staan enkele vleugelnoten. In de wijk Seghwaert staat een exemplaar bij het verzorgingshuis 't Seghe Waert. Dit zijn slechts enkele voorbeelden want er staan ten minste 150 van deze bomen in de gemeente Zoetermeer.

Fig. 10 tak in het vroege voorjaar in het Binnenpark

Fig. 11 vrouwelijke katjes

Fig. 12 samengesteld blad

Bronnen

Rob Herwig, 1985. 350 bomen, heesters en coniferen en hun toepassing. Zomer & Keuning, Ede & Antwerpen. 200 pp.

Václav Vetvicka & Vlasta Matousová, 1986. Bomen en struiken met 256 illustraties in kleur. Rebo Productions, Sassenheim. 311 pp.

B.K. Boom & H. Kleijn, 1966. Bomen hun vorm en hun kleur. H.W.J. Becht, Amsterdam. 136 pp.

11.2 Haagbeuk

De haagbeuk *Carpinus betulus* L. is een soort uit de berkenfamilie (Betulaceae). De soort is dus meer verwant met de berk en de hazelaar, dan met de beuk.

Herkomst

De haagbeuk is een inheemse boom, die ook als laan- en parkboom geplant wordt. De boom komt in het wild voor in West-, Midden-, Zuid-Europa en West-Azië.

Gebruik

De haagbeuk laat zich goed in vorm snoeien en is daarom een geschikte boom voor heggen of hagen.

Maar naast haagbeukenhagen bestaan er ook beukenhagen, met de gewone beuk (*Fagus sylvatica*) als haag gesnoeid.

Het hout van de haagbeuk is erg zwaar, nog zwaarder dan dat van eiken of beuken. Het wordt gebruikt voor slagershakkblokken, houten hamers, spaken van wielen, tandwielen, katrollen en gereedschapstelen.

Naamgeving

Andere Nederlandse namen voor de haagbeuk zijn steenbeuk, jukbeuk en wielboom. De laatste twee namen slaan op het gebruik van het hout. De gelijkenis met het beukenblad heeft de haagbeuk het tweede deel van zijn naam bezorgd. Het eerste deel van de naam is hierboven al aangegeven.

Carpinus is de oude Latijnse naam voor de haagbeuk. De soortnaam *betulus* (Lat.) betekent berk.

Fastigiata betekent spits, schuin toelopend, het wordt gebruikt voor bomen die zodanig vertakt zijn, dat alle takken naar de top reiken.

Beschrijving

De bladeren zijn ongeveer elliptisch met een toegespitste top. De rand is dubbel gezaagd. De zijnerf orde zijn tot aan de bladrand ongedeeld. De bladen liggen als een harmonica in de knop, hetgeen goed te zien is bij de bladontplooiing (Fig. 13).

Het meest opvallend zijn de hangende katjes met mannelijke bloemen, die in april bloeien (Fig. 14). De vruchten vormen een kenmerkend onderdeel van de plant. Het zijn nootjes met een drielobbig vleugel, die de verspreiding door de wind mogelijk maakt. Ze zijn rijp in september.

Meikevers

De haagbeuk is een belangrijke gastheerboom voor de meikever. De kevers voeden zich met de bladeren en de bloemen. De mannetjes komen niet af op de geur van de vrouwtjes, maar door de stoffen (alcoholen) die uit de afgevreten bladeren vrijkomen. De vrouwtjes zijn niet gevoelig voor die stoffen.

Voorkomen in Zoetermeer

Langs de Ruyterstraat in Zoetermeer in de zeeheldenbuurt staat een rij forse bomen van de zuilhaagbeuk ***Carpinus betulus cv. Fastigiata***. Deze cultuurvarieteit of kweekvorm is op meer plaatsen in Zoetermeer aangeplant. Alle takken zijn bij deze cultivar min of meer schuin naar boven gericht (Fig. 15).

Fig. 13 bladontplooiing

Fig. 14 mannelijke katjes

Fig. 15 silhouet in de winter cv. *Fastigiata*.

12 Bomen- en struikenexcursie in het Binnenpark

Lodewijk van Duuren

Johan Vos

Fig. 16 Binnenpark in herfsttooi (met op de foto een kaukasische vleugelnoot)

Op zondagmiddag 30 oktober meldden ongeveer 10 personen zich voor de bomenexcursie in het Binnenpark. Al gauw bleek dat dit park bij veel Zoetermeeders relatief onbekend is. We troffen het want het park was met zijn herfstkleuren echt op zijn mooist. In een rondje van circa anderhalf uur zijn de volgende bomen en struiken aan bod gekomen: paardenkastanje, eik, linde, hazelaar, (knot)wilg, watercypres, Spaanse aak, gewone esdoorn, es, trompetboom, populier, vlier, meidoorn, kornoelje, vleugelnoot, hartbladige els, zwarte els, appelboom, Japanse kers, iep, en liguster. Daarnaast is aandacht besteed aan algemene onderwerpen als bladval, kenmerken van bomen, zaadverspreiding, ondergroei, geschiedenis van het park en begroeiingen van algen, mossen en korstmossen op bomen.

Het was een levendige excursie vooral omdat bleek dat er onder de deelnemers al veel kennis over bomen en struiken aanwezig was, bijvoorbeeld over de bladverkleuring in de herfst en de kenmerken van de verschillende soorten kornoeljes. Een van de deelnemers wees mij op het voorkomen van de hopbeuk in het park, die vervolgens in de rondleiding is opgenomen. En zo zag ik voor het eerst van mijn leven bewust een hopbeuk. Het is voor Nederland een vrij zeldzame parkboom die niet in de Heukels' flora en die van Heimans & Thijssen voorkomt. Binnenkort zal er over deze soort een artikel in dit blad verschijnen

13 Maai- en snoeibeleid van Zoetermeer

Henk Lubberding

Twee keer per jaar overlegt de gemeente met de Zoetermeerse natuurverenigingen over haar maai- en snoeibeleid.

Na vooroverleg tussen de natuurverenigingen een week van tevoren hebben we op vrijdag 28 oktober met de gemeente overlegd. Aanwezig waren: Reinier Gillissen, Jan Hoogeveen en Guus van Haastert (gemeente Zoetermeer), Andre Volts en Bert Burggraaf (Ballast Nedam), Winfried van de Meerendonk (Vogelwerkgroep), Sinie de Jonge (paddenstoelenwerkgroep), Anke Smits (vlinderwerkgroep) en Henk Lubberding (KNNV). Unaniem zijn wij van mening dat de gemeente zich zeer positief opstelt. De voornaamste problemen zijn:

- (1) niet al onze wensen zijn financieel haalbaar,
- (2) veel snoeiwerk wordt uitgevoerd door de waterschappen en
- (3) de wensen van de bewoners van Zoetermeer lopen nogal uiteen.

Dit laatste resulteert nogal eens in een zeer agressieve houding van omwonenden richting uitvoerenden (Ballast Nedam). Goede voorlichting door de gemeente is dan ook erg nodig.

Als vervolg van dit overleg heeft Guus van Haastert (gemeente) ons op vrijdagmiddag 25 november in het Westerpark laten zien wat er komend jaar gesnoeid gaat worden en vooral uitgelegd waarom.

Op enkele door ons gesuggereerde aanpassingen na konden we ons hier uitstekend in vinden.

Tenslotte hebben wij samen met de gemeente op 9 december een gesprek met het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard over hun maai- en snoeibeleid.

GEZIEN IN ZOETERMEER

14 Uit het vogeldagboek van Adrie de Groot

Tekst en foto's Adrie de Groot

maandag 10 oktober

Vorige week in het Prielbos zag ik een platte tonderzwam. Onder de zwam zaten tal van uitstulpingen, zgn. tepelgallen. De tepelgalvlieg (*Agathomyia wankowiczi*) is een breedvoetvlieg, ze legt haar eieren aan de onderzijde van de platte tonder, in het deel waar de sporen gevormd worden. De larven komen door de opening in de "tepel" naar buiten, verpoppen zich en vliegen uit. De tepelgalvlieg kiest uitsluitend de platte tonderzwam als waardplant.

Fig. 17 platte tonderzwam met tepelgallen

Fig. 18 aanstellerige watersnip langs de Benthuiser Plas

woensdag 19 oktober

Vanmorgen op de fiets langs de Noord-Aa-plassen in Zoetermeer, totdat de regen kwam. Op de Benthuiser Plas maakte een watersnip bokkensprongen en deed alsof het lente was. Andere watersnippen toonden

geen belangstelling voor deze aanstellerij.

Via de Noordhovense Plas met twee dodaarzen naar de grote Zoetermeerse Plas. Daar heb ik eerst wat geringde kokmeeuwen gefotografeerd, in de vlucht. Op een beschutte, zonnige plek in de struiken foerageerden o.a. vuurgoudhaantjes. Tientallen kramsvogels zaten verderop langs de slootkant te drinken. Op de terugweg geweevuur in de polders: het (plezier)jachtseizoen is geopend.

maandag 24 oktober

Kramsvogels en koperwieken trekken vaak gezamenlijk op. Het is tenslotte familie! Op het ogenblik zie je ze vooral foerageren op de bessen van meidoorns. Foto's van kramsvogels heb ik vorige week gepubliceerd, vandaag enkele koperwieken. Die zijn een stuk kleiner dan hun neven en nichten, ze zijn ook schuwer en vliegeriger en bovendien bewegen ze sneller bij het eten van bessen. Kortom: lastig te fotograferen.

Ook spreeuwen lusten graag bessen ter afwisseling van dierlijk voedsel.

Fig. 19 orangerode stropharia na een regenbui in het Prielenbos

Fig. 20 koperwiek op meidoornbessen

donderdag 27 oktober

Overall waar bessenstruiken staan: goed opletten, er kan van alles in zitten. Kramsvogels, lijsters, merels, duiven, wie weet straks ook pestvogels en uiteraard koperwieken.

maandag 7 november

In februari fotografeerde ik op de grote parkeerplaats langs de Zoetermeerse Plas een ekster met een kromme snavelpunt. Vanmiddag kiekte ik daar weer een ekster met dezelfde afwijking, ongetwijfeld dezelfde.

Fig. 21 ekster met kromme snavelpunt

Fig. 22 veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje

woensdag 16 november

De insecten hebben lang geprofiteerd van de warme start van het najaar. In het Buytenpark trof ik zaterdagmiddag nog een veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje dat zich opwarmde aan de zonnestralen.

woensdag 23 november

Als fotograaf hoop je altijd om mooie foto's te kunnen maken zonder storende voorwerpen. Ik ben niet iemand die snel iets "wegpoetst". Sterker nog, van gerespecteerde fotografen krijg ik de opmerking dat ik mijn foto's wel wat "gelikter" mag maken. Niet dus. De natuur is zoals ze is. Desondanks: het takje dwars over deze prachtige ransuil stoort ook mij!

Ik heb de vogel in allerlei poses gefotografeerd. Niet dat hij zich smal en lang maakte met hoog opgestoken oorpluimen, want dan is de fotograaf (te) dichtbij gekomen of is de vogel op een andere manier gealarmeerd.

Fig. 23 ransuil met een dwars takje

Fig. 24 oievaar met ringnummer 1398

maandag 12 december

De oievaar met ringnummer 1398 broedt al jaren bij 't Geertje in Zoeterwoude. Het is een man, die op 5 juni 1991 als nestjong in Wassenaar is geringd en dus al aardig op leeftijd begint te komen. De vogel overwintert altijd in ons land en wordt zo nodig bijgevoerd. Ook zijn vrouw is geen trekvogel.

woensdag 21 december

Roodborstjes waren de eerste vogels waarbij een "magnetisch kompas" ontdekt werd waarmee ze zich oriënteren tijdens de trek.

Fig. 25 roodborstje in Zoetermeer

Waarom staan roodborstjes toch zo vaak afgebeeld op kerst- en nieuwjaarskaarten? Vooral in Groot-Brittannië. En waarom worden roodborsten genoemd als symbool van de hoop; dat zijn toch witte duiven? Ik weet wel dat wij mensen aan alle dingen een symbolische betekenis toekennen, maar waar ligt de oorsprong?

Dat vroeg ik mij af en dus dook ik in boeken over volksgeloof en surfte ik uiteraard over het World Wide Web. Duidelijk is dat heel veel symbolische betekenissen uit de oudste tijden stammen en dat latere religies en levensovertuigingen die zinnebeelden overnamen, al dan niet aangepast. Je kan tal van verhalen vinden over de rode borst van de roodborst en over het symbool van hoop. Vaak lees je de legende dat de vogel uit medelijden een doorn trok uit het voorhoofd van Jezus waardoor er bloed op zijn toen nog egale borst viel.

Sindsdien zijn roodborstjes het symbool voor overledenen, die via deze vogels langskomen om mensen te troosten, of om ze voorspoed aan te kondigen.

Een andere suggestie, die ik op Engelse sites tegenkwam, is dat in het Victoriaanse tijdperk, toen de

traditie van kerstkaarten begon, de postbodes "robins" genoemd werden vanwege hun rode uniformen. Een voor de hand liggende verklaring is dat roodborstjes dicht bij mensen komen, zeker in de winter, en dat het gewoon een mooi, populair vogeltje is dat ons vrolijk stemt, vandaar die afbeeldingen op kaarten. Zo zullen er nog wel meer verhaaltjes zijn over het zo guitige, mensvriendelijke roodborstje met zijn zwarte kraallogjes.

15 De Vlinderstand van 2011 in Westerpark en Buytenpark

Johan Vos met bijdragen van Anke Smits en Kees Scholtes

Het Westerpark

De vlinderroute (verdeeld in 19 secties) in het Westerpark is in 2011 23 keer geteld waarvan de laatste keer op 30 september. Ondanks de natte zomer viel het aantal getelde vlinders in vergelijking met 2010 mee. Ook de tuinvlindertelling van Nel Sonneveld waarvan wij de resultaten in kwartaalbericht nr. 74 publiceerden toont dat beeld. Goed nieuws is dat het bruin blauwtje in het park de laatste jaren een positieve trend laat zien, 2 in 2009, 9 in 2010 naar 27 exemplaren vorig jaar. Zowel het hooibeestje als het zwartspruetdikkopje zijn vorig jaar niet waargenomen in het Westerpark. Voor het hooibeestje geldt dat deze graslandvlinder minder voedselrijke graslanden met zonnige open plekjeke prefereert en dat die in het Westerpark van nu nauwelijks meer te vinden zijn. De afwezigheid van zwartspruetdikkopjes danken we aan het feit dat vrijwel al het grasland in het Westerpark jaarlijks wordt gemaaid. In de winter overstaande graspollen zijn echter essentieel voor deze ruigtesoort.

Uitgesproken zorgelijk is de stand van de argusvlinder, vroeger redelijk algemeen voorkomend in de Zoetermeerse hooilanden en tegenwoordig een uitermate zeldzame verschijning. In 2011 is deze soort op de route zelfs helemaal niet meer waargenomen.

Daarentegen is het oranjetipje dit jaar voor het derde achtereenvolgende jaar waargenomen wat er op duidt dat we deze vlindersoort inmiddels als vaste bewoner van het park kunnen beschouwen.

Verder deden het bruin zandoogje en het klein geaderd witje het traditiegetrouw weer uitstekend. Blijkbaar bevat het Westerpark nog steeds voldoende habitat voor deze twee in Zoetermeer algemeen voorkomende graslandsoorten. Verder valt op dat het bont zandoogje, hier nog maar zo'n 10 jaar aanwezig, inmiddels al de derde plaats van meest waargenomen soorten heeft bereikt!

	Soort	2010	2011
1	argusvlinder	1	0
2	atalanta	54	33
3	bont zandoogje	104	166
4	boomblauwtje	4	5
5	bruin blauwtje	9	27
6	bruin zandoogje	349	329
7	citroenvlinder	37	55
8	dagpauwoog	84	91
9	distelvlinder	1	2
10	gehakkelde aurelia	45	37
11	groot koolwitje	14	9
12	hooibeestje	3	0
13	icarusblauwtje	42	38
14	klein geaderd witje	108	242
15	klein koolwitje	25	48
16	kleine vos	4	37
17	kleine vuurvlinder	0	17
18	landkaartje	33	50
19	oranjetipje	3	6
	Totaal	920	1192

Fig. 26 overzicht van alle waargenomen soorten uit 2011 vergeleken met die van 2010.

Het Buytenpark

Al sinds 1997 wordt de ontwikkeling van de vlinderstand in het Buytenpark gevolgd (route 500 verdeeld in 20 secties). De resultaten van de tellingen van de eerste 4 jaar zijn door Ben Prins indertijd verwerkt in het rapport Dagvlinders in het Buytenpark Zoetermeer, onderdeel van de in 2003 gepubliceerde Buytenparkmap. Een jaar later is daar een tweede route (533 verdeeld over 12 secties) aan toegevoegd. Deze route loopt door het niet begraasde, meer beboste deel van het park. De resultaten van de laatste twee jaar van beide routes vindt u in Fig. 27

Soort	Route 500		Route 533	
	2010	2011	2010	2011
1 argusvlinder	10	0	4	1
2 atalanta	13	17	8	13
3 bont zandoogje	14	32	48	65
4 boomblauwtje	0	0	2	3
5 bruin blauwtje	3	3	0	0
6 bruin zandoogje	85	40	39	39
7 citroenvlinder	4	6	5	8
8 dagpauwoog	20	14	3	5
9 eikenpage	0	0	4	0
10 gehakelde aurelia	2	2	9	1
11 groot koolwitje	2	2	5	2
12 hooibeestje	0	0	0	1
13 icarusblauwtje	7	2	7	7
14 klein geaderd witje	74	86	48	37
15 klein koolwitje	105	111	64	60
16 kleine parelmoervlinder	0	1	0	7
17 kleine vos	13	43	7	9
18 kleine vuurvlinder	3	1	0	0
19 landkaartje	0	2	15	13
20 zwartsprietdikkopje	169	31	5	5
Totaal	524	393	273	276

Fig. 27 overzicht van alle waargenomen soorten van twee telroutes uit 2011 vergeleken met die van 2010

Als we de resultaten van de twee telroutes in het Buytenpark over de laatste twee jaar met elkaar vergelijken zien we verschillen in de groep van de grasland- en bos(rand)vlinders. (bruin zandoogje/zwartsprietdikkopje versus bont zandoogje/landkaartje/eikenpage). Ook de aanwezigheid van een typisch stedelijke soort als het boomblauwtje toont hier zijn voorkeur voor een wat meer beschaduwde habitat. Tuinvlinders, door de vlinderstichting steevast aangeduid als kroeglopers, (waaronder dagpauwoog en kleine vos) daarentegen verkiezen het zonnige begraasde deel van het park. Een typische specialiteit van het Buytenpark is de kleine parelmoervlinder, een soort die zo nu en dan opduikt op de routes, in 2011 zelfs met 7 waarnemingen op route 533. Blijkbaar oefent dit park aantrekkingskracht uit op zwerfende exemplaren van deze typische duinsoort.

Verder zien we dat in het begraasde deel meer vlinders zijn geteld dan in het beboste deel van het park. Hierbij moet wel worden aangetekend dat route 500 8 secties meer bevat dan route 533.

Vergelijking Buytenpark met het Westerpark

Zoals reeds is opgemerkt zal 2011, als we naar de vlinders in het Westerpark kijken de boeken in gaan als een redelijk tot goed vlinderjaar. Er werden totaal 1192 vlinders van 17 soorten waargenomen. Het Buytenpark laat een veel minder rooskleurig beeld zien. Op route 500 zijn 25% minder vlinders geteld dan in 2010 (393 vlinders van 16 soorten).

Het grootste verschil tussen de beide parken laat zich aflezen aan de stand van het zwartsprietdikkopje en het bruin zandoogje. Het zwartsprietdikkopje is nagenoeg afwezig in het Westerpark en prominent aanwezig in het onbeschaduwde deel van het Buytenpark (route 500). Hierbij moet wel aangetekend worden dat 2011 een heel slecht jaar was voor het zwartsprietdikkopje.

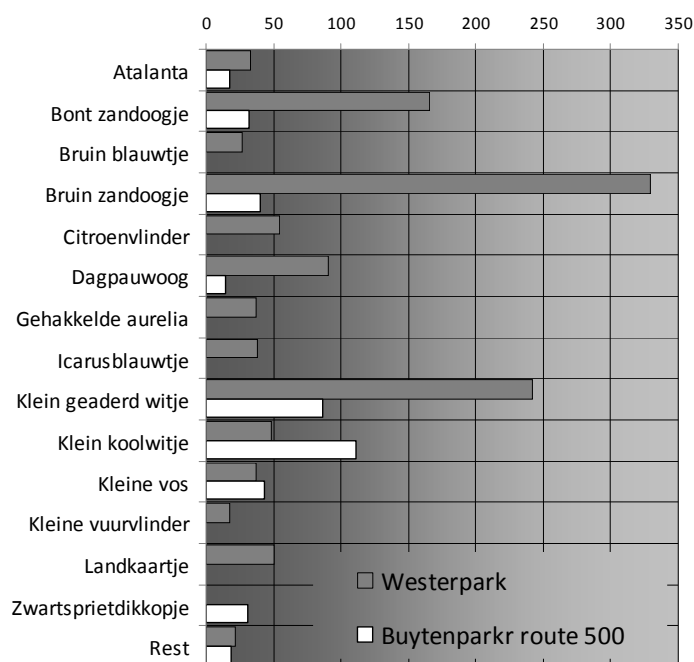
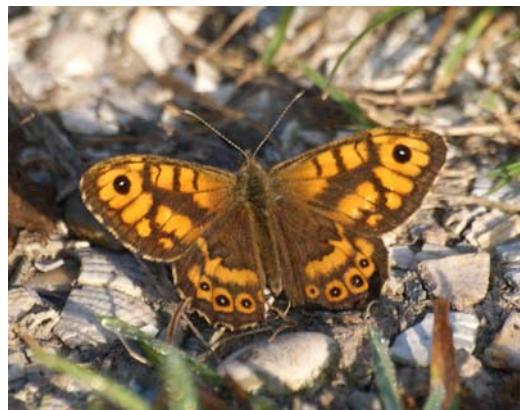

Fig. 28 vlinderstand 2011 Westerpark en Buytenpark (route 500)

Het bruin zandoogje daarentegen is vrijwel continue de meest voorkomende vlindersoort in het Westerpark en speelt in het Buytenpark een ondergeschikte rol. Als we voor beide parken indicatoren onder de dagvlinders zouden moeten kiezen zou het zwartsprietdikkopje voor het Buytenpark (begrasde deel) en het bruin zandoogje voor het Westerpark hoge ogen gooien.

Winfried van Meerendonk

Fig. 29 argusvlinder in het Buytenpark (slechts één waarneming in 2011)

En dan eindigen we met de trieste constatering dat er in 2011 op de drie telroutes nog maar 1 argusvlinder is geteld. Deze graslandsoort werd nog niet eens zo lang geleden vrij regelmatig waargenomen op de telroutes. De oorzaak hiervoor is onduidelijk. Aan de waardplanten ligt niet. Aan overblijvende grassen als kroppaar, rood zwenkgras, kweek en beemdgrassoorten hebben we geen gebrek!

16 Op weg naar een nieuwe vissenatlas

Johan Vos

Verspreidingsgegevens uit het standaardwerk "De atlas van de Nederlandse zoetwatervissen" van Henrik de Nie uit 1996 zijn inmiddels aan een actualisatie toe.

Reden voor de stichting RAVON en bureau Waardenburg om eind 2010 te starten met het in kaart brengen van de belangrijke leefgebieden van alle in Zuid-Holland aanwezige vissoorten.

Vissen vormen een goede graadmeter voor de ecologische toestand van het water. Actuele gegevens zijn tevens vereist om tot een nieuwe rode lijst van met uitsterven bedreigde vissoorten te komen. Naast veel veldwerk zullen ook gegevensbronnen als de NDFF (Nationale databank flora en fauna) worden geraadpleegd.

Op 9 september 2011 is in Zoetermeer onderzoek gedaan. Er zijn 4 meetpunten bezocht waar de visstand met een schepnet is bemonsterd.

Het zijn:

1. Poldersloot Meerpolder (ter hoogte van Meerpolder 46)
2. Ringsloot Meerpolder (ter van Meerpolder 33)
3. Voorwegwetering (ter hoogte van Ing. Veltplein)
4. Poldersloot bij hoeve Meerzicht (ter hoogte van Zonnenberg 4)

Hoewel het hier natuurlijk maar een steekproef betreft is de conclusie gerechtvaardigd dat de twee meest gesignaleerde beschermde vissoorten zich op alle peilniveaus kunnen ophouden. Of dat te maken heeft met de kwaliteit van het voor die soorten vereiste habitat is niet duidelijk. Een eigenschap van het Zoetermeerse watersysteem is dat al het oppervlaktewater (soms via lange ondergrondse duikers) met elkaar is verbonden. Tel daar bij op dat er in de zomer regelmatig relatief schoon water uit de weteringen in

de polders wordt ingelaten en dan zal duidelijk zijn dat je vrijwel alle Zoetermeerse vissoorten overal in het watersysteem kunt tegenkomen.

Locatie	Peil	Soort	Aantal
1	5.38 - NAP	kleine modderkruiper	4
1	5.38 - NAP	tiendoornige stekelbaars	292
1	5.38 - NAP	bittervoorn	19
1	5.38 - NAP	ruisvoorn	1
2	2.34 - NAP	ruisvoorn	6
3	1.69 - NAP	rode Amerikaanse rivierkreeft	3
3	1.69 - NAP	kleine modderkruiper	1
3	1.68 - NAP	baars	1
4	5.80 - NAP	zeelt	5
4	5.80 - NAP	blankvoorn	2
4	5.80 - NAP	bittervoorn	15
4	5.80 - NAP	baars	26
Totaal			375

Fig. 30 overzicht bemonstering visstand op 9 september 2011

Ben Crombagh

Fig. 31 bittervoorn, een zwaar beschermde vissoort in Zoetermeer

Winfried van Meerendonk

Fig. 32 libellenreservaat i.o.

17 Libellenreservaat weer een stapje dichterbij

Johan Vos

Het idee van twee leden van onze vereniging om ter hoogte van het Ebbehout en de poldertuinen een libellenreservaat te stichten is vorig jaar weer een stapje dichterbij gekomen. Half december is het plan op het stadhuis gepresenteerd aan het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard die het water, inclusief de natte oevers op deze locatie in beheer heeft. Winfried van Meerendonk en Sinie de Jonge toonden met prachtige beelden de potentiële kwaliteit van het gebied voor libellen. Duidelijk werd dat daar veel mogelijk is. Helaas speelt het beheer zoals dat nu jaarlijks plaatsvindt niet goed in op die kansen was de gemeenschappelijke conclusie. Een ding was mij duidelijk, het libellenreservaat viel bij de vertegenwoordigers van het hoogheemraadschap in goede "aarde". Wat echter nodig is, is dat het beheer wat meer gericht is op de doelen die ons voor ogen staan of simpel gezegd meer maatwerk moet gaan leveren. Uiteraard zijn daar kosten aan verbonden maar wat meer geld besteden aan speciale natuurdoelen is niet op voorhand onmogelijk was de officiële reactie van Schieland. Afsproken is dat er, in samenwerking met Kars Veling van de Vlinderstichting eerst een beheerplan zal worden opgesteld met als doel zoveel mogelijk kansen te bieden aan de libellenfauna ter plekke. Bij het stadsgewest Haaglanden is een subsidieaanvraag gedaan voor de informatievoorziening rond het reservaat i.o.

Maar het gaat natuurlijk pas echt leven als er in libellen geïnteresseerden (zowel binnen als buiten de vereniging) zijn die de ontwikkelingen in het reservaat gaan monitoren zodat de resultaten van onze inspanning kenbaar worden gemaakt.

Dus nogmaals een oproep aan in libellen geïnteresseerde enthousiaste natuurvorsers om zich te melden op www.knnv.nl/zoetermeer.

18 Het paddenstoelenjaar 2011

Tekst en foto's Sinie de Jonge

We kunnen terugkijken op een gemiddeld goed paddenstoelenjaar, uiteraard met pieken en dalen. Dit alles heeft te maken met te droge en te natte periodes. De paddenstoelenwerkgroep is er 11 keer op uitgetrokken op zoek naar mooie paddenstoelen in Zoetermeer en 6 keer in andere gebieden.

De singels in Rokkeveen

Eind juli stond de Albert Schweitersingel vol met de Verblekende russula, Fig. 33
Deze soort begint rose-rood en eindigt geelachtig verschrompeld.

Fig. 33 verblekende russula

De paddenstoelen aan de Spectrumsingel kwamen dit jaar laat op gang, maar ze stonden er wel weer: de geelbruine satijnzwammen, een soort van de rode lijst.

Verrassend genoeg stonden er ineens ook zachtstekelige stuifzwammen, een nog niet eerder waargenomen soort.

Tevens troffen we er verschillende soorten gordijnzwammen, helaas hebben we die niet op naam kunnen brengen.

De zwartwordende wasplaat stond er gelukkig ook weer.

Fig. 34 geelbruine satijnzwam

Fig. 35 zachtstelige stuifzwam

Fig. 36 Een niet nader op naam gebrachte gordijnzwam

Fig. 37 zwartwordende wasplaat

Fig. 38 witte kluijzwam

Het Balijbos

Het is verrassend hoe de paddenstoelen zich in het Balijbos ontwikkelen. In september ontbraken de witte kluijzwammen nagenoeg, halverwege november tot in december stonden er echter honderden. Momenteel staat de teller op 130 soorten.

Werkdag Zuid-Holland

De Zoetermeerse paddenstoelenwerkgroep heeft op 17 september 2011 de Zuidhollandse paddenstoelenwerkdag georganiseerd. Deze dag hebben we het Balijbos onder de loep genomen met een geweldige uitkomst. We hebben die dag 83 soorten op naam kunnen brengen. Hieronder een greep uit de soorten van die dag.

Fig. 39 geschubde inktzwam

Fig. 40 hazepootje

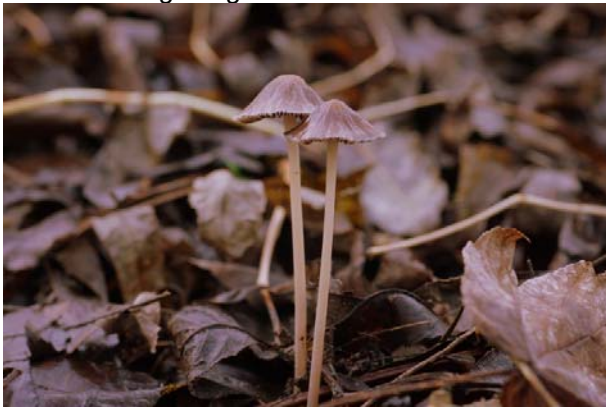

Fig. 41 sierlijke franjehoed

Fig. 42 dwergfranjehoed

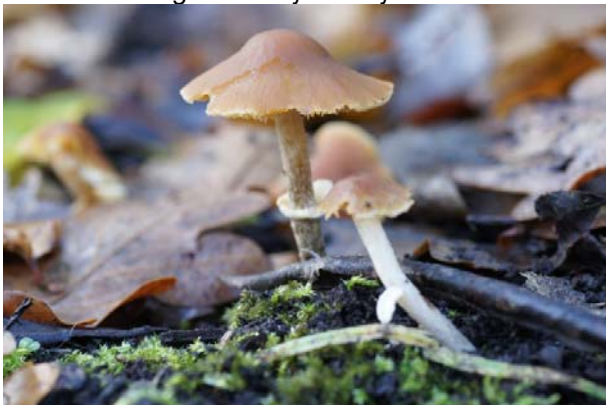

Fig. 43 gekraagd breeksteeltje

Fig. 44 groene schelpzwam en rookzwam

Fig. 45 gewone oesterzwam

Fig. 46 gewoon fluweelpootje

Fig. 47 olijfgroen matkopje nieuwe zeldzame soort balijbos

Fig. 48 dwergheritezwam

Fig. 49 Een stemonitisoort. Wat rood is op de foto verkleurt bruin.

Stemonitis is a karakteristiek geslacht binnen de slijmzwammen dat overal ter wereld kan worden gevonden.

Westerpark

Ga eens kijken op een berg houtsnippers, lekker vochtig en warm. Je kunt er geaderde leemhoeden, kleinsporig plooirokje en vele andere soorten vinden.

Fig. 50 geaderde leemhoed

Fig. 51 geaderde leemhoed

Fig. 52 kleinsporig plooirokje

Op het houtsnipperpad langs de A12 hebben we verrassend veel reuzenchampignons, knolparasolzwammen en de kleine stinkzwam gevonden. Helaas was de kleine stinkzwam snel verdwenen, oorzaak het snoeien met veel te groot materieel.

Fig. 53 reuzenchampignon met slakkenvraat

Fig. 54 knolparasolzwam

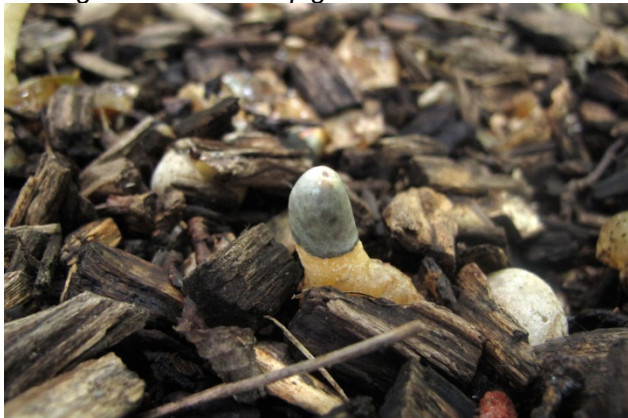

Fig. 55 kleine stinkzwam met duivelsei

Fig. 56 kleine stinkzwam

Tevens hebben we in het Westerpark naast het ozonium^a van de grote viltinktzwam, de levertraanzwam, het gewoon korthaarschijfje, de grote oranjebekerzwam en de groene knolamaniet waargenomen. De groene knolamaniet is geen algemene soort voor Zoetermeer. In 2010 heb ik deze voor het eerst in Zoetermeer waargenomen.

Fig. 57 ozonium van de grote viltinktzwam

Fig. 58 grote viltinktzwam

^a een ozonium is een steriel luchtmycelium, zoals men dat soms bij inktzwamsorten vindt

Fig. 59 levertraanzwam

Fig. 60 groene knolamaniet

Fig. 61 gewoon korthaar schijfje

Fig. 62 grote oranjebekerzwam

Vernedepark

Dit jaar was er in dit park op paddenstoelengebied niet zoveel te beleven. Wel een grote groep satijnzwammen die we niet op naam konden brengen en een carbolchampignon.

Fig. 63 carbolchampignon bij aanraking verkleurt de steel geel

Fig. 64 onbekende satijnzwam

Het Prielenbos

Helaas gaat het in het Prielenbos met de paddenstoelen de laatste jaren achteruit. Dat komt omdat het er vaak erg nat is. Wel troffen we op de houtsnippers het gestreept nestzwammetje aan.

Fig. 65 wat zijn ze mooi die gestreepte nestzwammetjes

Tot slot

Namens het IVN heb ik voor NME de basisscholen en het voortgezet onderwijs de paddenstoelenexcursies gegeven. Met zoekkaart, spiegeltje en loep de natuur in. Het was een groot succes. Ook is er dit jaar in opdracht van Staatsbosbeheer een aantal paddenstoelenexcursies georganiseerd voor het publiek. In 2010 heb ik een zoekkaart gemaakt voor het Westerpark. Dit jaar heb ik er ook een voor het Ballijbos gemaakt.

Voor het overzicht van alle waarnemingen van 2011 verwijs ik naar blz. 46 van dit blad

BUITEN DE VERENIGING

19 Bialowieca, oerbos van de Noord-Europese laagvlakte

Tekst en foto's Johan Vos

Het laatste Europese laaglandoerbos van formaat waaraan wij kunnen zien hoe een natuurlijk bos er op onze breedtegraad uit kan zien leek mij een uitstekende vakantiebestemming. Uiteindelijk is 2011 niet voor niets uitgeroepen tot "Internationaal Jaar van de bossen". Bialowieca beslaat een gebied van 600 km² waarvan tegenwoordig de ene helft in Polen en de andere helft in Wit-Rusland (Belarus) is gelegen. Het dorp met dezelfde naam ligt aan de rand van het reservaatdeel van het bos, aan de wit Russische grens. Om dit strikte reservaat te betreden moet een gids gehoord worden die je vervolgens via een vaste route in gebrekkig Engels een globale indruk geeft van het bos.

Wie zich enigszins in de geschiedenis verdiept, ontdekt dat het gaat om een gebied met een uitermate roerig verleden. Zo verschoof de grens door de eeuwen heen voortdurend van plaats. Dan weer hoorde deze regio bij Rusland, dan weer bij Polen, Belarus of bij het Habsburgse rijk. Tijdens de Russische heerschappij hadden de tsaren er een zomerpaleis en gebruikten ze het bos om er te jagen. Gedurende de

eerste wereldoorlog kapten de Duitsers er gigantische hoeveelheden hout voor de oorlogsindustrie. Hiertoe is zelfs een compleet smalspoor railnet door het bos aangelegd.

Heden ten dage loopt de grens van de Europese Unie dwars door het bos en is het aangewezen als Natura 2000 gebied. Dit vanwege haar enorme belang voor de Europese biodiversiteit. Dat het een en ander tegenwoordig ook vanuit Europa gefinancierd wordt blijkt o.a. uit het moderne informatiecentrum/museum, gelegen aan de rand van het bos in het dorp Bialowieca. Hier wordt op een uiterst toegankelijke wijze in vele talen helder uitgelegd wat het belang van het bos is voor de biodiversiteit op aarde. Zo leven in het bos vrijwel alle Europese zoogdiersoorten en 150 broedvogelsoorten in hun oorspronkelijke biotoop! Het paradepaardje van het bos is overigens de wisent, Zubr in het Pools. Deze Europese bizon was door de steeds omvangrijkere Russische jachtpartijen aan het eind van de 19de, begin 20ste eeuw vrijwel uitgeroeid. Door een uitgekiend fokprogramma met dieren in dierentuinen kon de wisent, na de tweede wereldoorlog hergeïntroduceerd worden in het bos. De kudde is momenteel 600 dieren groot en de populatieontwikkeling wordt nauwkeurig gevolgd. Tegenwoordig is de wisent uitgegroeid tot beeldmerk van het bos en zelfs van de hele streek. Een mooi voorbeeld van de economische impact van streekgebonden "producten"!

Het bos

Bialowieca is een bos dat hier sinds de laatste ijstijd onafgebroken aanwezig is geweest. Omdat we te maken hebben met een laagvlakte zijn de maximale hoogteverschillen in het gebied klein (maximaal 60 meter) Toch kent het bos een mozaiek van 16 verschillende bostypen. Deze reeks kan gereduceerd worden tot 6 hoofdtypen. Dit zijn: sparren-dennenbos, sparren-moerasbos, eiken-linden-haagbeukenbos, elzen-essenbos, elzen-moerasbos en berken-moerasbos. De oorzaak van deze rijkdom aan bostypen heeft te maken met de waterhuishouding en de beschikbaarheid van voedingsstoffen in de bodem. Het zal duidelijk zijn dat de ruimtelijke verschillen de basis vormen voor de enorme biodiversiteit. De totale afwezigheid van de beuk in het bos en in heel Oost Polen is bovendien opmerkelijk. Het heersende landklimaat in deze streken zou daar de oorzaak van zijn. Tot ver in de lente is het bos vrijwel ontoegankelijk door de langzaam dooiende sneeuwmassa's. Als je door het bos loopt valt direct het vele dode hout op, zowel staand als liggend. Ook de vochtigheid, zelfs in september staan grote delen van het bos gewoon blank, valt direct op. De sprookjesachtige sfeer van het elzenmoerasbos maakte grote indruk op mij. Dit door de gigantische elzen van zo'n 40 m. hoog met daaronder een heel scala aan varens, mossen, korstmossen en moerasplanten. Minder prettig zijn de vele muggen die het gevolg zijn van al die nattigheid. Gezien het bos steeds meer bezoekers trekt en de kans om de dieren waaraan het bos zijn faam ontleent zelf te zien niet zo groot is, bestaat er inmiddels een prachtig park waar de meest spectaculaire zoogdieren in gevangenschap bekeken kunnen worden. Wolven, lynxen, tarpans (afstammelingen van de laatste Europese paarden), edelherten, elanden, wilde zwijnen en natuurlijk wisenten zijn er allemaal. En voor wie er dan nog geen genoeg van heeft zijn al deze dieren ook nog in het park in speelgoeduitvoering verkrijgbaar.

Tot slot

Naast de uitgestrekte bossen kent deze streek een paradijselijk landschap waar agrarische activiteiten plaatsvinden en -vonden. Extensief bloemrijk grasland met beginnende struweelvorming dooraderd met vele (onverharde) landwegen en bospaden waar het uitstekend fietsen/wandelen is. Wat de flora betreft komt de soorteninhoud voor het grootste deel overeen met wat we in Nederland gewend zijn. Wat wel opvalt is een aantal zeer zeldzame soorten als moesdistel, Canadese en echte guldenroede in Polen algemeen voorkomen.

Voor wie het oerbos Bialowieca wil bezoeken kan ik Hajnovka als standplaats van harte aanbevelen. Hajnovka is gemakkelijk per trein vanuit Warschau bereikbaar, minder toeristisch dan het dorp Bialowieca en grenst direct aan het bos. Het dorp Bialowieca (met de ingang tot het reservaat) ligt op 18 km afstand van Hajnovka en is prima per bus en fiets bereikbaar.

Fig. 66 elzenmoerasbos

Fig. 67 dood hout in Bialowieca

Fig. 68 bosontwikkeling op voormalige agrarische bodem

Fig. 69 *Melampyrum nemorosum* (schaduwengel), een opvallende verschijning in bermen aan bosranden

Literatuur: The nature guide to the Bialowieca primeval forest, Poland, Crossbill Guides Foundation, Nijmegen/ The Netherlands and KNNV publishing, Utrecht 2005.

20 Vleermuizensymposium in Leiden

Johan Vos

Op zaterdag 29 oktober werd de jaarlijkse studiedag van de Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN) gehouden. In het kader van het Jaar van de Vleermuizen was deze dag opgewaarderd tot Nederlands-Vlaams vleermuissymposium.

Een hele reeks bijdragen gebracht door wetenschappers en deskundigen werd met grote interesse gevolgd door zo'n 170 geïnteresseerden. Zonder compleet te willen zijn volgt hieronder een persoonlijke impressie van zaken die ook voor Zoetermeer van belang kunnen zijn.

De eerste spreker was Peter Lina die de relatie met het rabiësvirus onder de aandacht bracht. Peter is voor ons geen onbekende. Op 20 april 1995 heeft hij in Zoetermeer op uitnodiging van de groene verenigingen een uiterst informatieve vleermuizenavond verzorgd in het toen nog volop functionerende NME centrum "De Soete Aarde".

Vleermuizen worden vaak met hondsdoelheid geassocieerd wat veel negatieve publiciteit tot gevolg heeft. Het gevaar voor de volksgezondheid wordt echter enorm overdreven. Sinds 1977 zijn op een bevolking van 700 miljoen Europeanen 5 slachtoffers te betreuren, 3 na contact met een laatvlieger en 2 na contact met een watervleermuis.

Uit onderzoek is gebleken dat 20% van de dieren die worden binnengebracht bij opvangcentra besmet is met het virus. De laatvlieger is de grote verdachte. Dit heeft geleid tot het advies om mensen die met deze dieren werken te vaccineren. De WHO (Wereld Gezondheidsorganisatie) heeft in 1986 officieel te kennen gegeven dat de aanwezigheid van vleermuizen in de buurt van mensen geen gevolgen heeft voor de volksgezondheid.

Vervolgens ging Herman Limpens in op de recente resultaten die het onderzoek van lichtbronnen op het gedrag van vleermuizen heeft opgeleverd.

Al enige tijd wordt de groene ledverlichting (zoals die o.a. begin dit jaar langs het fietspad bij de Aziëweg is geplaatst) door de producenten van lampen als natuurvriendelijk verkocht. Uit onderzoek op boorplatforms bleek dat deze groene verlichting weinig tot geen invloed heeft op trekkende (zee)vogels. Maar vogels zijn dagdieren met ogen die zijn ingesteld op daglicht. Vleermuizen daarentegen zijn nachtdieren met gevoeligheid van het oog voor andere golflengten. Met behulp van een proefopstelling zijn wit, groen en amberkleurig licht uitgetest op de vaste vliegroute van de zeer lichtgevoelige meervleermuis. En wat bleek: groen stoorde evenveel als wit licht, terwijl een amberkleurige ledverlichting veel minder tot niet stoorde! Naast de lichtbron zelf is ook het effect van de gebruikte armaturen van groot belang. Vuistregel daarbij is dat strooilicht zoveel mogelijk voorkomen moet worden.

Anne-Jifke Haarsma, de volgend spreker was voor ons ook geen onbekende. In september jl. nog was zij docente bij een, door de gemeente georganiseerde basiscursus vleermuizen. Zij ging in op de bescherming van vleermuizen bij het werken aan de "natte infrastructuur". Onlangs heeft zij in opdracht van de provincie Noord-Holland een protocol opgesteld met 26 maatregelen die bedoeld zijn om verstoring te voorkomen. Vleermuizen zijn in Nederland streng beschermd wat betekent dat niet alleen de (vaste) verblijfplaatsen zijn beschermd, maar ook de vaste vliegroutes en belangrijke foerageergebieden, kortom het gaat om de functionaliteit van een bepaald gebied of zone. Knelpunten bij de bescherming zijn vaak ingrepen die het gevolg zijn van het werken tijdens de aanleg- en onderhoudsfase van bijvoorbeeld bruggen. Vaak wordt 's nachts gewerkt en wordt het werkterrein beveiligd met felle verlichting en worden damwanden geslagen en pontons neergelegd. Verder merkte zij op dat de maatregelen uit het protocol moeten worden uitgevoerd, wil men de FF-wet niet overtreden. Wat die maatregelen betreft moet bijvoorbeeld gedacht worden aan het creëren van alternatieve vliegroutes, een optimale periode om te werken (mei - september) en het inzetten van speciale vleermuisvriendelijke verlichting. Het protocol van A-J is te downloaden van Vleermuis.net en heeft als titel: **Protocol vleermuizen en natte infrastructuur. Een voorstel (januari 2010).**

De volgende bijdrage was een Belgisch-Nederlandse coproductie die in ging op het opsporen van kolonies van de Bechstein-vleermuis in Nederland en Vlaanderen. Deze zeldzame soort staat bekend als typische bosbewoner, sterker nog de soort wordt tegenwoordig gezien als indicator van oud bos (plekken waar altijd bos is geweest). De eerste kolonie is in Nederland vastgesteld in het Savelsbos in Zuid-Limburg. Vervolgens zijn twee kolonies in België opgespoord. Uitgebreide zoekacties in 2011 waarbij 19 dieren konden worden gezenderd hebben 10 kolonies (9 in oud bos) in Vlaanderen en Nederland opgeleverd waarvan 7 in Natura 2000 gebieden!

Vervolgens besprak Marc van der Valk het dodelijk effect van windturbines op trekkende vleermuizen. De conclusie van zijn zoektocht naar onderzoeksresultaten is dat die slechts van één Nederlands onderzoek bekend zijn. In Duitsland en Amerika daarentegen is wel veel onderzoek gedaan op dit terrein. Uit het Nederlandse onderzoek kan de conclusie getrokken worden dat een windturbine 11 slachtoffers per jaar eist. Het onderzoek laat zien dat de geconstateerde doodsoorzaak moet worden gezocht in het optredende verschil in luchtdruk (borsttrauma). Uit infraroodbeelden blijkt o.a. dat vleermuizen bewust op de molens lijken af te vliegen! Gezien de plannen om tot 2020 tot een verdrievoudiging van het aantal windmolens te komen is het van belang om een betere voorspelling te kunnen doen over het ruimtelijk effect van het plaatsen van molens. Een groot onderzoeksproject gaat dan ook nu van start.

Bij de volgende twee bijdragen stonden laatvliegers centraal.

Uit de eerste presentatie met resultaten van veldwaarnemingen kwam naar voren dat praktijk en theorie (protocol) niet altijd 100% verenigbaar zijn. Wat was het geval? Op een defensieterrein moeten 8 gebouwen worden gesloopt. De gebouwen waren overdag "van binnen naar buiten" op vleermuizen geïnspecteerd.

Al op 2 april werd een verblijfplaats ontdekt met 40 uitvliegers. Op 6 april werden m.b.v. een infraroodcamera 12 uitvliegers en 27 invliegers gesignaleerd. Geconstateerd werd dat het uit- en invliegen binnen 1 uur plaatsvond! Het advies van de spreker luidde dan ook: zoeken naar laatvliegers dient vroeg in

het jaar plaats te vinden en niet alleen, zoals het vleermuizenprotocol aangeeft na 15 mei. Voorwaarde is wel dat het weer warm overdag en koud 's nachts moet zijn. Uiteraard luidde de conclusie van het onderzoek dat de bewoonde gebouwen niet gesloopt mogen worden en eerst vervangende verblijfplaatsen moeten worden gecreëerd.

Thierry Kervijn ging in zijn bijdrage uitgebreid in op de resultaten van onderzoek in Namen naar de biologie van de laatvlieger. De laatvlieger blijkt zowel in België als in Nederland hard achteruit te gaan. Het onderzoek was o.a. gericht op de beschikbaarheid van prooien, het gebruik van de ruimte en de habitatselectie. Prooidieren dienen gedurende het hele jaar beschikbaar te zijn. Als belangrijkste prooien kwamen de mei/junikevers (april - juni) en mestkevers (eind van het jaar) uit de bus. Verder staan langpootmuggen, dansmuggen, schietmotten, spinnen, nachtvinders en schildwantsen op het menu. Om het gedrag van de dieren in de ruimte te kunnen bestuderen werden 19 laatvliegers van een zender voorzien en gevolgd. De actieradius van de dieren in Namen bleek maximaal 6 Km te zijn. Wat de habitatvoorkeur betreft bleek dat er grote individuele verschillen bestaan. Naast loofbosranden werden ook typische stedelijke habitats gebruikt. Verbindingen (randen, hagen e.d.) die de jachtgebieden bereikbaar maken zijn van groot belang voor deze soort.

Ook kwamen allerlei communicatieve acties vanwege De Nacht van de Vleermuis aan bod. Er is in 2011 nogal wat uit de kast gehaald vanwege het Europese Jaar van de Vleermuizen. Van radiospotjes, vleermuizen kijken via een webcam in een fabrieksmuur in Waddinxveen, een campagne "Vleermuizen ontdekt", een brochure met wat mensen zelf kunnen doen enz. Als datum voor de nacht van de vleermuis in 2012 heb ik het weekend van 25 augustus horen noemen.

Daarna kwam Alex Lefevre aan het woord om verslag te doen van hoe je vleermuizen kunt monitoren in een grote stad, Brussel in dit geval. Brussel is 161 Km² groot en telt 15 soorten. Om het werk verantwoord te kunnen doen is een methode ontwikkeld waaraan vrijwilligers zonder specialistische kennis konden deelnemen.

Er zijn zowel transecten voor de auto (40 km lang) als voor de fiets (20 Km lang) uitgezet die 3 keer per jaar aangelegd moesten worden. Gewapend met een batdetector die iedere 1,7 sec automatisch een opname maakt en een GPS (om de locatie te kunnen vaststellen) gingen de 44 vrijwilligers, 30 minuten na zonsopgang op weg. Momenteel wordt de methode geëvalueerd en wordt gewerkt aan een nieuw protocol voor de fiets met 5 nieuwe transecten. De conclusie dat fietsmonitoring van vleermuizen in een grote stad goed mogelijk is kan alvast wel getrokken worden. Wat de eerste resultaten betreft bleek dat 87% van alle waarnemingen in Brussel betrekking te hebben op de gewone dwergvleermuis.

Tot slot kwam Mischa van Hout van bureau Regelink aan het woord die een gemeentebreed onderzoek in onze buurgemeente Pijnacker-Noordorp heeft uitgevoerd. Het onderzoek heeft zich vooral gericht op de woonkernen (in 24 deelgebieden ingedeeld) en dient opgevat te worden als een juridische nulmeting. Qua soorten gaat het bij onze bureaus om gewone en ruige dwergvleermuis, gewone grootvleermuis, tweekleurige vleermuis, rosse vleermuis en meervleermuis. Van de gewone dwergvleermuis werden 1671 waarnemingen gedaan, veel in de jaren '70 wijken waaronder 14 kraamverblijven en 113 zomerverblijfplaatsen. Inmiddels is er een online-applicatie beschikbaar aan de hand waarvan je een gebied kunt selecteren en zelf kunt zien of er in dat gebied vleermuizen of te beschermen verblijfplaatsen aanwezig zijn. Om de gegevens zo actueel mogelijk te houden is samenwerking gezocht met de afdeling Delft van de KNNV. De waarnemingen (van verblijfplaatsen) die door de vrijwilligers ingevoerd worden via Waarneming.nl komen na validatie in de NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna) terecht. Op deze wijze wordt de actualiteit zo goed mogelijk gegarandeerd. Wellicht ook iets voor Zoetermeer?

Terugkijkend op deze dag kan ik zeggen dat ik veel heb opgestoken van de resultaten van de vele onderzoeken, zowel in België als in Nederland. De ooit zo "ongrijpbare" diergroep blijkt m.b.v. allerlei nieuwe technieken steeds toegankelijker te worden. Vooral het maken van opnamen met een batdetector voorzien van GPS om die later aan een deskundige te kunnen voorleggen kan enorm drempelverlagend werken om mee te doen aan vleermuisonderzoek.

21 Landelijke Variadag bij Naturalis

Johan Vos

Op 17 december jl. was ik zoals altijd weer van plan om naar Leiden af te reizen om daar deel te nemen aan de landelijke contactdag voor floristen. Helaas zat het dit jaar niet mee. Problemen met de trein en toen ik dan uiteindelijk ruim 20 minuten te laat arriveerde was de zaal vol en mocht ik er, op last van de beveiliging niet in! Ik was overigens niet de enige die de toegang werd geweigerd, zo'n 50 laatkomers afkomstig uit alle windstreken trof hetzelfde lot.

Toen de bewaking zich terugtrok ben ik toch naar binnen gegaan en heb ik staande op een balkon dat niet voor bezoekers bedoeld was toch nog wat floristische nieuwtjes kunnen horen. Achteraf gezien was de megaopkomst te danken aan de presentatie van de nieuwe verspreidingsatlas die alleen op deze dag tegen een sterk gereduceerd tarief verkrijgbaar was. We blijven natuurlijk wel gewoon Hollanders! Door deze onverwachtse drukte heb ik een belangrijk deel van de bijeenkomst moeten missen, desalniettemin wil ik u mijn impressie toch niet onthouden.

De traditionele opsomming van de bijzondere plantenvondsten van 2011 heb ik gemist. Ook twee van onze eigen nieuwe ontdekkingen van 2011, baardgras en trosganzenvoet zijn genoemd naar ik later hoorde (zie blz. Fig. 7 van dit blad).

In de volgende bijdrage werd ingegaan op de DNA-streepjescode van planten. NCB (Nationaal Centrum voor Biodiversiteit) is bezig met het opzetten van een nationale DNA-bibliotheek. Het gaat om zo'n 60.000 planten, dieren en schimmels. Al deze genetische informatie zien de onderzoekers als hulpmiddel bij en niet als vervanging voor de al aanwezige collecties. Voor planten gaat het om het chloroplast-DNA en wel om twee kleine specifieke stukjes. Aan alle vrijwilligers die actief zijn in het veld zal worden gevraagd om materiaal te verzamelen voor deze DNA-barcoding. Er zal een protocol komen waaraan het verzamelde materiaal moet voldoen. De spreker gaf ons vervolgens een hele reeks van toepassingsmogelijkheden voor een nieuwe manier van identificatie op basis van DNA. Zo bestaat er nu al een mobiel apparaat waar je materiaal in kunt stoppen en dan vervolgens direct kunt aflezen om welke soort het gaat. Ook zijn er soorten die hun DNA in het water achterlaten, bv. amfibieën en blauwalgen. Dit biedt de mogelijkheid om aan te tonen welke soorten er leven zonder die in handen te hoeven hebben. Dit opent ook nieuwe mogelijkheden om het smokkelen van beschermde soorten tegen te gaan (wildlife forensics) en last but not least zullen deze nieuwe mogelijkheden uiteindelijk ook onze ideeën over de "Tree of Life" kunnen veranderen. En vooral ook niet te vergeten de taxonomie van de Heukels' flora. Dit sluit mooi aan op wat de volgende spreker, Leni Duistermaat te melden had over een nieuwe Heukels' flora.

De plantengroei is steeds aan verandering onderhevig om allerlei bekende en onbekende redenen. De 23ste druk is van 2005, gevolgd door een bijdruk in 2008 (waarin 680 verbeteringen zijn aangebracht). Over een nieuwe druk wordt momenteel druk nagedacht en Lenie verwacht dat die binnen 5 jaar klaar is. In haar bijdrage lichtte zij al een tipje van de sluier op.

1. er is ruimte voor 100 extra pagina's en kleur!
2. er komen nieuwe, betere tekeningen
3. de botanische termen worden op één centrale plek verklaard
4. ook de moleculaire taxonomie zal verder worden verwerkt
5. veel geschrapte adventieven/tuinplanten komen terug
6. vegetatieve kenmerken worden opgenomen
7. nieuwe soorten worden opgenomen
8. voor moeilijke geslachten als roos, braam en havikskruid wordt naar een oplossing in de flora gezocht

Lenie deed een oproep aan iedereen om wensen, vragen, opmerkingen kenbaar te maken bij:

Duistermaat@NHN.leidenUniv.nl

Vervolgens wees Onno de Bruijn ons aan de hand van een reeks prachtige dia's van zoomplanten op het belang van het beheer van zomen. Zomen vormen de overgang van bosranden naar graslanden. Kleinschalig beheer is hier van essentieel belang maar ook in Oost-Nederland en op de Veluwe waar Onno zijn werkgebied heeft verdwijnt deze vorm van (duur) beheer uit beeld en verruigen de zomen. Uiteraard ten koste van heel veel botanische rijkdom! Heel herkenbaar allemaal.

Fig. 70 Thea Spruit Floronvrijwilliger van 2011

Toen volgde de bekendmaking van de vrijwilliger van 2011. Deze eer viel te beurt aan de ook in Zoetermeer bekende Thea Spruit.

Zij kreeg de onderscheiding voor haar inzet op het gebied van het beschermen van de flora, o.a. in de duinen bij Castricum. Ook namens de Zoetermeerse plantenwerkgroep gefeliciteerd!

Dit was ook het moment dat de nieuwe atlas officieel gepresenteerd werd. De atlas geeft de verspreiding van bijna 1500 soorten zien over de periode 1985 - 2005

Na de lunchpauze werd mij wederom de toegang geweigerd en dit keer was het menens. De bewaking bleef aanwezig en ik heb de tijd tot aan de theepauze besteed aan een bezoek aan Naturalis. Na de theepauze restte nog twee bijdragen. De eerste was van Gert-Jan van Duinen (Radboud Universiteit Nijmegen) die inging op de vaak ingewikkelde relaties tussen insecten en planten. In zijn uiterst boeiende verhaal maakte Gert-Jan gebruik van een aantal tot de verbeelding sprekende voorbeelden. Bijvoorbeeld, het nagenoeg verdwijnen van de grauwe klauwier uit de kustduinen in de periode 1965 - 1998. De belangrijkste prooidieren van deze soort zijn kevers (o.a. de kleine junikever) die leven van helm. De helm is qua vitaliteit sterk achteruit gegaan in deze periode en dat heeft weer te maken met de afgenomen dynamiek in de duinen.

Daar hebben de kevers sterk van te lijden gehad. Vaak blijkt dat een zekere onbalans in de bodem (verhouding nutriënten, mineralen) zorgt voor het verdwijnen van insecten met vaak ernstige gevolgen voor allerlei predatoren.

De laatste spreker was André Aptroot die inging op de veranderende flora van de Sint Pietersberg bij Maastricht

De mergelwinning in deze berg begon in 1926 en tot in de jaren '80 is er geen actief beheer gevoerd. Vanaf 1995 kwamen de hellingen van de berg in beheer bij Natuurmonumenten. Pas in 2019 zal het gebied waar de mergel gewonnen wordt (de holle kies) helemaal getransformeerd zijn in een nieuw natuurgebied.

Om ontwikkelingen in de flora nauwkeurig te kunnen volgen is deze gekarteerd op basis van hectareblokken. De periode 1999 - 2005 is hiervoor vergeleken met de periode 2005 - 2011. Gekeken is naar akkers, graslanden, struweelranden en kalkrotsen en groeven.

Er is hier in het verleden veel aangeplant en uitgezaaid, 8 oorspronkelijk aanwezige orchideeënsoorten zijn verdwenen, maar de kalketrip is terug! Conclusie van het onderzoek luidt dat het herstel (vanaf 1995) moeizaam verloopt.

Eindconclusie: een uiterst hectische dag met een voor de locatie te grote opkomst die ik ondanks alles toch niet had willen missen.

22 Noordnatuurnieuws, Winter 2012

Marianne Ketting

Goede voornemens. We gaan ons niet meer ergeren aan mensen, ons alleen verbazen. En proberen voortaan oog te hebben voor hun goede bedoelingen. Dan ontdek je zo veel lieverds! Hoor hoe goed ze het menen. Neem de jagers die onze velden onveilig maken. Fout, ik bedoel: die ze beheren. Ze vertellen hoe ze, nat, koud, in weer en wind, de vos afhouden van diens weezinwekkend vertier, te weten het roven van zachte haasjes en reekalfjes en donzige fazantenkuikens. En ook behoeden ze, met ontzag voor het milieu, de veldgewassen voor vraat door hazen en fazanten, waarna ze de weggeselecteerde opvreter gul overdragen aan de voedselbank. Mogelijk suïcidale reebokjes, die zich voor aanstormend verkeer zouden kunnen storten, gunnen ze bijtijds de kogel. Zo wordt veel leed voorkomen. Weldoeners!

Soms pakken goede bedoelingen erger uit dan kwade. Witheet kon ik worden om de Zoetermeerse buurman die probeerde kikkertjes dood te trappen die vanuit ons vijvertje uitzwermden naar zijn tuin. Dat lukte hem zelden. Zelf hielp ik kikkers veel effectiever om zeep door emmers in te graven in de tuin. Daar konden leuk moerasplanten in groeien. Maar ze werkten onbedoeld als val; kikkers kropen voor de winter erin weg en vrozen massaal dood. Domheid is dan erger dan kwaadaardigheid. Zo was er de mevrouw die liefdevol een kennelijk verweesd vogeltje van straat raapte en thuis in de warme theemuts zette. Ze voerde hem biefstuk tartaar. Toen, oh wonder, toch de moeder zich roepend meldde op de balkonrand en het kleintje hunkerend terugpiepte, haastte de dame zich hem naar buiten te doen. Ze zwierde hem de lucht in, vanaf het balkon. Toe maar jochie, naar mama toe! Waarna de jonge merel neerstortte en van twee hoog te pletter viel op het terras van de benedenburen.

Fig. 71 logo Reiderwolde

Foto in het Dagblad: Henk Bleker, ponyboer en voormalig gedeputeerde provincie Groningen, in een tof leren jekkie. Pieter Smit, ex-wethouder te Zoetermeer en thans burgemeester van Oldambt, in een pandjesjas. De heren acteerden in een lollig toneelstuk bij de openstelling van recreatiegebied Reiderwolde. Dit terrein van 200 ha bij Blauwestad zou als beoogd natuurgebied in beheer komen bij Staatsbos en Groninger landschap.

Maar op de valreep schoof –toen nog gedeputeerde- Bleker het gebied met bijbehorende subsidies door aan een drietal boeren, verenigd in de Agrarische Natuurvereniging Oost-Groningen. Uiteraard is er ophef over de miljoenensubsidies die hiermee bij particulieren terecht kwamen. Die verdedigen zich, terecht. Al dat geld is opgegaan aan door externen gestelde eisen in en om het gebied: natuurvoorwaarden, verbindingen met omliggende natuur, duikers om wateren aan mekaar te knopen. Zelf hadden ze geheel uit eigen middelen hun eigen doel gefinancierd en dat was toch eigenlijk mooi zat geweest: een gezellig park. Niet weer zo'n vlakte vol pitrus met hier en daar een hooglandrund. Nee, een verzorgd landschap met aaibare dieren en begrijpelijk gewas. Nuttige bomen waar het publiek appels en pruimen van kan plukken. Biodiversiteit, jazeker, maar dan wel mooie biodiversiteit! En een theater. En een uitkijktoren. Je kan er zelfs begraven worden! Misschien kan Pieter Smit nog Zoetermeerse inspiratie inbrengen? Een lekker hoge skibaan erbij, als "landmark"?

Wat een goede bedoelingen allemaal. Heerlijk, zulke natuurvrienden. Waardeer dat toch. Dus niet zeuren dat natuur met zulke vrienden geen vijanden meer nodig heeft.

23 Agenda , namen, lidmaatschap

Actuele activiteiten op natuur- en milieugebied in Zoetermeer kunt u vinden op de gemeentelijke website die u m.b.v. de link: <http://www.zoetermeer.nl/index.php?mediumid=9&pagid=1098> rechtstreeks kunt benaderen.

Webadressen

Bomen overleven
Gemeente Zoetermeer
Groei en Bloei
IVN
KNNV
Stadsboerderij Het Buitenbeest
Stadsboerderij De Balijhoeve
Vogelwerkgroep

www.bomenoverleven.nl
www.zoetermeer.nl/natuur&milieu
www.zoetermeer.groei.nl
www.ivnzoetermeer.nl
www.knnv.nl/zoetermeer
www.hetbuitenbeest.com/ www.zoetermeer.nl/stadsboerderijen
www.debalijhoeve.nl/ www.zoetermeer.nl/stadsboerderijen
<http://www.vwgzoetermeer.nl/>

Namen

REDACTIE KWARTAALBERICHT
Johan Vos (023-5280231)
johan@vosdenhartog.demon.nl
Taeke M. de Jong (079-3516599)
Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer
Email T.M.deJong@tudelft.nl

Ik wil ook lid worden

van de KNNV + afdeling Zoetermeer
O > als lid á € 32,50 per jaar
O > als huisgenootlid á € 27,50 per jaar
deze leden ontvangen dit blad, het landelijke KNNV-
blad Natura, korting op de KNNV-uitgaven en het
recht op deelname aan KNNV-kampen

Inleverdatum aprilnummer: voor 20 mrt. 2012.
Handgeschreven tekst een maand vóór deze datum
inleveren.

naam
.....

Bestuur 2012

Henk Lubberding (voorzitter) 079-3219841
Leiwater 1. Email: waglub@xs4all.nl
Lodewijk van Duuren (secretaris) 079-3214149
Fred Jansen (penningmeester)
Tilly Kester en Hans Bieze (leden)

adres
.....

postcode
.....

telefoon
.....

Auteurs in 2012

Lodewijk van Duuren	Wim de liefde
Adri de Groot	Henk Lubberding
Fred Janssen	Joke de Ridder
Annet de Jong	Kees Scholtes
Sinie de Jonge	Anke Smits
Marianne Ketting	Johan Vos

Email
.....

handtekening
.....

Kopij of opgave verzenden naar: Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer, T.M.deJong@tudelft.nl of naar
Johan Vos johan@vosdenhartog.demon.nl

Nederlandse naam	Nieuwe soorten vet	Srtnr	Plantenwaarnemingen		datum	waarnemers	streeplijst	Hokken tot nu																							
			Binnen Zoetermeer	Buiten				Waarnemingen tot nu																							
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
wouw		01063				x																									
zandkool, grote		00410													x																
zandkool, kleine		00409													x																
zandraket		00081														x															
zannichellia, zittende		01396																													
zegge, oever-		00259																													
zegge, ruige		00235																													
zegge, scherpe		00211																													
zegge, vos-, valse		00245	x																												
zevenblad		00011																													
zilver schoon		01006	x																												
zoutgras, moeras-		01311																													
zuring, berm-		01095																													
zuring, kluwen-		01097	x																												
zuring, krul-		01098	x																												
zuring, ridder-		01101	x																												
zuring, schapen-		01094																													
zuring, veld-		01093																													
zuring, water-		01099																													
zwaardherik		01687																													
zwanenbloem		00171																													
zwenkgras, riet-		00514	x																												

Nederlandse naam	Nieuwe soorten vet	Srtnr	Plantenwaarnemingen		datum	waarnemers	streeplijst	Hokken tot nu																							
			Binnen Zoetermeer	Buiten				Waarnemingen tot nu																							
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
		00520																													
		00520																													

2011

2011

25 Paddenstoelenwaarnemingen 2011

Sinie de Jonge

2011 Paddenstoelenwaarnemingen Zoetermeer

			17 feb.	7-apr	2-jun	7-jul	21-jul	4-aug	4 aug.	1-sep	17-sep	6 okt.	17-nov	1-dec
			Westerpark/Meerzichtlaan	Balijbos	Westerpark/Turfberg	Balijbos	Buytenpark	Vernedepark	Alb. Schweitzersingel	Westerpark/Heuvelweg	Balijbos (NMV excursie)	Balijbos	Westerpark/Meerzichtlaan	Balijbos
		aantal soorten	25	20	15	18	14	9	10	38	83	19	45	40
001.030	Ag Gewone anijschampignon	Agaricus arvensis					x							
001.040	Ag Reuzenchampignon	Agaricus augustus											x	
001.389	Ag Schubbig boschampignon	Agaricus silvaticus											x	
001.469	Ag Karbolchampignon	Agaricus xanthoderma						x					x	
002.170	Ag Geaderde leemhoed	Agrocybe rivulosa								x				
557.022	As Paarse knoopzwam (imp.)	Ascocoryne sarcoides imperfect												x
559.010	As Zakjestrilzwam	Ascotremella faginea									x			
260.010	Ph Viltig judasoor	Auricularia mesenterica					x		x					x
566.010	As Geel schijfzwammetje	Bisporella citrina								x				
266.010	Ap Grijs buisjeszwam	Bjerkandera adusta	x	x	x		x				x		x	x
266.020	Ap Rookzwam	Bjerkandera fumosa	x								x		x	
568.011	As Brandnetelschijfje (perf.)	Calloria neglecta perfect	x											
571.010	As Olijschijfzwam	Catinella olivacea					x							
279.010	Ap Ziekenhuisboomkorst	Cerocorticium confluens					x							
714.010	As Zwarte viltzwam	Chaetosphaerella phaeostroma									x			
281.010	Ap Paarse korstzwam	Chondrostereum purpureum	x							x			x	x
286.020	Ap Witte koraalzwam	Clavulina coralloides								x	x			
074.070	Ag Nevelzwam	Clitocybe nebularis											x	
024.040	Ag Bundelcollybia	Collybia confluens								x				
911.041	My Open kroeskopje	Comatrixia laxa var. laxa									x			
110.020	Ag Voorjaarsbreeksteeltje	Conocybe aporos			x									
110.170	Ag Gekraagd breeksteeltje	Conocybe blattaria sensu Watl.									x			x
025.280	Ag Donker breeksteeltje	Conocybe sordida									x			
026.040	Ag Grote kale inktzwam	Coprinus atramentarius		x								x	x	x
026.081	Ag Geelbruine donsinktzwam	Coprinus callinus var. callinus									x			
026.100	Ag Geschubde inktzwam	Coprinus comatus										x		
026.170	Ag Zwerminktzwam	Coprinus disseminatus				x	x			x	x		x	
026.180	Ag Grote viltinktzwam	Coprinus domesticus		x										x
026.960	Ag Kleinsporig plooirokje	Coprinus kühneri				x				x				
026.420	Ag Hazepootje	Coprinus lagopus								x				
026.440	Ag Geelbruin plooirokje	Coprinus leioccephalus									x			
026.460	Ag Gewone glimmerinktzwam	Coprinus micaceus		x	x			x			x	x	x	
026.570	Ag Plooirokje	Coprinus plicatilis								x	x			x
417.060	Ap Bleke borstelkurkzwam	Coriopsis trogii		x		x					x			x
031.041	Ag Rondsporig oorzwammetje (ces.)	Crepidotus cesatii var. cesatii											x	
031.070	Ag Bleek oorzwammetje	Crepidotus lundellii								x	x			
031.100	Ag Week oorzwammetje	Crepidotus mollis				x	x				x	x	x	x

2011 Paddenstoelenwaarnemingen Zoetermeer

			17 feb.	7-apr	2-jun	7-jul	21-jul	4-aug	4 aug.	1-sep	17-sep	6 okt.	17-nov	1-dec
			Westerpark/Meerzichtlaan	Balijbos	Westerpark/Turfberg	Balijbos	Buytenpark	Vernédepark	Alb. Schweitzersingel	Westerpark/Heuvelweg	Balijbos (NMV excursie)	Balijbos	Westerpark/Meerzichtlaan	Balijbos
		aantal soorten	25	20	15	18	14	9	10	38	83	19	45	40
587.020	As	Gekroond geleikelkje									x			
298.010	Ap	Donzige korstzwam	x											
299.039	Ph	Oranje druppelzwam s.l.	x											
302.010	Ap	Roodporiehoutzwam		x							x		x	
588.010	As	Kogelhoutskoolzwam		x	x	x					x			
037.010	Ag	Plooiplaatzwammetje								x				
592.030	As	Korstvormig schorsschijfje									x		x	
593.020	As	Eikeschorsschijfje												x
918.180	My	Variabel kristalkopje		x										
040.910	Ag	Grauwe bossatijnzwam (rhod.)									x			
310.030	Ph	Eiketrilzwam				x								
045.010	Ag	Gewoon fluweelpootje	x											
045.012	Ag	Gewoon fluweelpootje (vel.)												x
922.070	My	Heksenboter				x	x							
046.050	Ag	Kraagmosklokje									x		x	
319.010	Ap	Platte tonderzwam	x		x	x	x					x	x	x
321.020	Ap	Geelbruine plaatjeshoutzwam											x	
054.209	Ag	Tweekleurige vaalhoed												x
054.360	Ag	Opaalvaalhoed									x			
614.050	As	Witte kluiwzwam								x	x	x		x
614.080	As	Zadelkluiwzwam								x	x			
331.011	Ph	Echt judasoor	x								x		x	
059.089	Ag	Zwartwordende wasplaat							x					
014.059	Ag	Gewoon sneeuwzwammetje												x
622.212	As	Grootsporig vlieskelkje									x			
623.010	As	Gele kussentjeszwam									x			
625.011	As	Oranje zwameter (perf.)			x									
626.020	As	Roestbruine kogelzwam									x			
626.060	As	Vergroeide kogelzwam			x								x	
064.680	Ag	Violetbruine vezelkop (maj.)									x			
064.300	Ag	Gewone viltkop						x						
064.169	Ag	Sombere vezelkop							x		x			
064.401	Ag	Witte satijnvezelkop						x		x	x			
064.403	Ag	Lila satijnvezelkop						x		x	x			
064.450	Ag	Blozende stinkvezelkop								x				
064.471	Ag	Amandelvezelkop (bisp.)						x						
064.542	Ag	Zandpadvezelkop (lace.)							x					
064.660	Ag	Bruine knolvezelkop								x				
064.880	Ag	Paarssteelspleetvezelkop						x	x		x			
064.339	Ag	Geelbruine spleetvezelkop						x		x				
064.980	Ag	Populievezelkop									x			
067.030	Ag	Gewone fopzwam								x	x			

2011 Paddenstoelenwaarnemingen Zoetermeer

			17 feb.	7-apr	2-jun	7-jul	21-jul	4-aug	4 aug.	1-sep	17-sep	6 okt.	17-nov	1-dec
			Westerpark/Meerzichtlaan	Balijbos	Westerpark/Turfberg	Balijbos	Buytenpark	Vernédepark	Alb. Schweitzersingel	Westerpark/Heuvelweg	Balijbos (NMV excursie)	Balijbos	Westerpark/Meerzichtlaan	Balijbos
		aantal soorten	25	20	15	18	14	9	10	38	83	19	45	40
067.060	Ag	Schubbige fopzwam							x					
068.020	Ag	Wit wolschijfje									x			
116.810	Ag	Tranende franjehoed									x			
069.420	Ag	Vuurmelkzwam								x				
069.410	Ag	Donzige melkzwam									x			
069.440	Ag	Kaneelkleurige melkzwam										x		
348.010	Ap	Zwavelzwam			x									
215.010	Ga	Reuzenbovist	x											
716.070	As	Geen Nederlandse naam									x			
716.010	As	Eivormig ruigkogeltje									x			
073.090	Ag	Stinkparasolzwam							x					
074.049	Ag	Roodbruine schijnridderzwam											x	
074.080	Ag	Paarse schijnridderzwam											x	
836.030	As	Ruim knapzakje									x			
929.020	My	Gewone boomwrat					x				x		x	
081.010	Ag	Levertraanzwam												x
082.070	Ag	Knolparasolzwam											x	
083.030	Ag	Halmruitertje				x					x			
320.030	Ap	Gewone melkkorstzwam								x	x			
085.289	Ag	Zwartwitte veldridderzwam											x	
639.010	As	Gewoon korthaarschijfje											x	
361.010	Ap	Papierzwammetje	x											x
644.040	As	Gedrongen mollisia		x										x
644.110	As	Witrandmollisia		x										
644.120	As	Zwartwitte mollisia									x			
091.020	Ag	Oranje dwergmycena									x			
091.030	Ag	Adonismycena										x		
091.040	Ag	Suikermycena									x		x	
091.470	Ag	Bundelmycena											x	
091.260	Ag	Draadsteelmycena									x		x	
091.320	Ag	Grote bloedsteelmycena								x				x
091.540	Ag	Streepsteelmycena								x		x		
364.010	Ap	Bleke stekelkorstzwam									x			
365.010	Ph	Klontjestrilzwam	x								x			x
650.012	As	Gewoon meniezwammetje (imp.)	x										x	
650.011	As	Gewoon meniezwammetje (perf.)											x	
650.020	As	Bloedrood meniezwammetje		x										
425.150	Ap	Vaalblauwe kaaszwam									x	x	x	
425.160	Ap	Asgrauwe kaaszwam									x			
657.020	As	Ankerwasbekertje									x			
100.010	Ag	Gazonvlekplaat					x		x					
102.020	Ag	Groene schelpzwam												x
102.030	Ag	Scherpe schelpzwam	x											

2011 Paddenstoelenwaarnemingen Zoetermeer

			17 feb.	7-apr	2-jun	7-jul	21-jul	4-aug	4 aug.	1-sep	17-sep	6 okt.	17-nov	1-dec
			Westerpark/Meerzichtlaan	Balijbos	Westerpark/Turfberg	Balijbos	Buytenpark	Vernédepark	Alb. Schweitzersingel	Westerpark/Heuvelweg	Balijbos (NMV excursie)	Balijbos	Westerpark/Meerzichtlaan	Balijbos
		aantal soorten	25	20	15	18	14	9	10	38	83	19	45	40
104.020	Ag	Gewone krulzooam							x					
370.040	Ap	Oranjerode schorszwam	x											
370.070	Ap	Berijpte schorszwam									x			
662.060	As	Bruine bekerzwam										x		
662.120	As	Terneergeslagen bekerzwam									x			
662.210	As	Zwavelmelkbekerzwam								x	x			
662.220	As	Molmbekerzwam			x									
662.290	As	Gewone melkbekerzwam								x				
664.050	As	Vleeskleurig sapbekertje									x			
162.010	Ag	Geen Nederlandse naam									x			
225.020	Ga	Grote stinkzwam			x									
109.019	Ag	Elzebundelzwam									x			
109.140	Ag	Bleekgele bundelzwam												x
109.100	Ag	Wollige bundelzwam											x	
936.220	My	Knikkend kalkkopje									x			
113.059	Ag	Gewone oesterzwam		x										x
114.020	Ag	Gewone hertezwam					x							
114.022	Ag	Gewone hertezwam (cerv.)												x
114.060	Ag	Grondhertezwam										x		
114.159	Ag	Dwerghertezwam												x
114.150	Ag	Dwerghertezwam (nanus)									x			
114.270	Ag	Geelsteelhertezwam										x		
114.280	Ag	Grauwgroene hertezwam												x
114.300	Ag	Roetkleurige hertezwam									x			
114.310	Ag	Pronkhertezwam								x				
382.020	Ap	Peksteel			x					x	x	x		
382.080	Ap	Zadelzwam					x							
382.110	Ap	Waaierbuisjeszwam		x							x			
116.070	Ag	Bleke franjehoed				x	x			x	x			
116.150	Ag	Langsteel franjehoed												x
116.273	Ag	Sierlijke franjehoed (grac.)									x			x
116.340	Ag	Penwortelfranjehoed												x
116.401	Ag	Kortwortelfranjehoed (micr.)	x											x
116.500	Ag	Kroontjesfranjehoed (olymp.)									x			
116.650	Ag	Dwergfranjehoed									x			x
116.739	Ag	Vroege franjehoed		x										
116.780	Ag	Conische franjehoed												x
134.040	Ag	Oranjerode stropharia												x
063.061	Ag	Gewone zwavelkop				x				x	x	x	x	x
063.062	Ag	Dwergzwavelkop									x			
063.120	Ag	Rode zwavelkop												x
682.010	As	Inkvlékkenzwam	x	x							x		x	x

bleekgele droogbloem	7	<i>geelbruine satijnzwam</i>	22	kaukasische vleugelhoot11; 12; 13
bolderik	7	Geertje, 't	16	Kervijn, Thierry
bont zandoogje	17; 18	gehakelde aurelia	17; 18	Ketting, Marianne
boomblauwtje	17; 18	gehoorde klaverzuring	7	kilometerhok 30.47.44
breedvoetvlieg	14	<i>gekraagd breeksteeltje</i>	23	kilometerhok 30.48.51
Bruijn, Onno de.....	32	gele lis.....	8	kilometerhok 30.58.22
bruin blauwtje	17; 18	<i>geschubde inktzwam</i>	23	Boom
bruin zandoogje	17; 18; 19	gestreept nestzwammetje...27		klein geaderd witje.....
bruine kikker	8	<i>gestreepte nestzwam</i>	27	klein koolwitje
Brussel.....	31	gewone berenklaauw.....	8	Kleine Blankaardpolder
buddleja	7	gewone dwergvleermuis.....	31	kleine junikever
Burggraaf, Bert	14	gewone esdoorn	13	kleine modderkruiper
Buytenpark	16; 18; 19	gewone grootoorvleermuis .31		kleine parelmoervlinder
Campanula glomerata	10	<i>gewone oesterzwam</i>	23	kleine stinkzwam
canadese guldenroede	28	<i>gewoon fluweelpootje</i>	23	kleine vos.....
carbolchampignon	26	<i>gewoon korthaar</i>	26	kleine vuurvlieder.....
Carpinus betulus cv.		gewoon korthaarschijfje.....	25	kleinsporig plooirokje
Fastigiata.....	13	Gillissen, Reinier.....	14	kluwenklokje
Carpinus betulus L.....	12	gladde witbol.....	10	<i>knolparasolzwam</i>
Castanea sativa.....	10	gordijnzwam	21; 22	knolparasolzwammen.....
Castricum.....	33	grauwe klauwier.....	33	knopkruid
Centaurium pulchellum.....	10	<i>groene</i>	26	knopkroos
Chenopodium hybridum	10	groene amarant	10	knotwilg.....
Chenopodium urbicum ...8; 10		groene knolamaniet	25	koekruid
citroenvlinder	17; 18	<i>groene schelpzwam</i>	23	koperwiek
city goosefoot	9	groot koolwitje.....	17; 18	kornoelje
Colchicum autumnale	9; 10	Groot, Adrie de	14	kramsvogel
dagpauwoog	17; 18	grote oranjebekerzwam 25; 26		Krimpenerwaard,
dansmug	31	grote viltinktzwam	25	hoogheemraadschap
distelvlinder.....	17	haagbeuk.....	12; 13	Krimpenerwaard,
DNA-barcoding	32	Haaglanden, stadsgewest ..	20	Hoogheemraadschap.....
DNA-bibliotheek.....	32	Haarsma, Anne-Jifke	30	kroeglopers.....
dodaars	15	haas	34	kropaar
Drooggemaakte Geerpolder10		Haastert, Guus van.....	14	kuifeend
Du Meelaan	12	Hajnovka.....	28	kweek
duif	15	harig knopkruid	7	laaglandoerbos
Duinen, Gert-Jan van	33	hartbladige els	13	laatvlieger
Duistermaat, Leni	32	hazelaar	12; 13	landkaartje
Duuren, Lodewijk van 5; 11; 13		<i>hazepootje</i>	23	langpootmug.....
<i>dwergranthe</i>	23	Heemkanaal	7	ledverlichting(vleermuizen).30
<i>dwerghertezwam</i>	24	Heerden, Adri van.....	10	Lefevre, Alex.....
Ebbehout	20	helm	33	levertraanzwam
echte guldenroede	28	<i>herfststijlloos</i>	9	<i>libellenreservaat</i>
edelhert.....	28	Herwig(1985)	12	Liefde, Wim de
edelweiss	7	Heukels' flora	32	liguster
eik	13	hondsdolheid	29	lijsters
eiken-linden-		Hoogeveen, Jan	14	Limpens, Herman
haagbeukenbos	28	hooibeestje	17; 18	Lina, Peter
eikenpage	18	hopbeuk.....	13	linde
ekster.....	15	Hout, Mischa van.....	31	Lubberding, Henk
eland.....	28	Hyoscyamus niger	10	lynx
elzen-essenbos	28	icarusblauwtje	17; 18	Maastricht
elzenmoerasbos	28; 29	iep	13	margriet
elzen-moerasbos	28	Janssen, Fred	4	Vetvicka
Eruca vesicaria	10	japanse kers	13	Meerendonk, Winfried van .20
es	11; 13	Jong, Annet de	6	Meerendonk, Winfried van
esdoornganzenvoet	10	Jong, Taeke de	36	de
Fagus sylvatica	12	Jonge, Sinie.....	14	Meerpolder, Poldersloot
fazant.....	34	Jonge, Sinie de.....	20; 21; 46	Meerpolder, Ringsloot
FF-wet.....	30	Juglandaceae	11	meervleermuis
fonteinkruid	7	Juglans regia	11	Meerzicht, hoeve
fraai duizendguldenkruid	10	jukbeuk	12	Poldersloot
Fraxinus.....	11	Juncus acutiflorus	10	mei/junikevers.....
geaderde leemhoed.....	24	kalketrip	33	meidoorn.....

meikever	13	ree.....	34	trosganzenvoet.....	8; 9; 10; 32
<i>Melampyrum nemorosum</i>	29	Regelink, bureau	31	tweekleurige vleermuis	31
merel.....	15	Reiderwolde.....	34	Valk, Marc van der.....	30
mestkevers	31	reuzenchampignon	24; 25	valse voszegge	8
moerasandoorn	8	Ridder, Joke de	6	<i>veelkleurig aziatisch</i>	
moerasvergeet-mij-nietje	7	rode amerikaanse		<i>lieveheersbeestje</i>	15; 16
moesdistel	28	rivierkreeft	20	veldrus	10
nachtvlinder	31	rode klaver.....	8	Veling, Kars	20
Namen	31	rood zwenkgras	19	<i>verblekende russula</i>	21
Nationaal Centrum voor		roodborstje.....	16	viltroos	10
Biodiversiteit.....	32	<i>rookzwam</i>	23	Vleermuiswerkgroep	
Nationale Databank Flora en		<i>Rosa villosa</i>	10	Nederland	29
Fauna.....	31	rosse vleermuis	31	vleermuizen	29
Natura 2000 gebied	28	ruige dwergvleermuis	31	VLEN	29
NCB	32	ruisvoorn.....	20	vleugelnoot	13
NDFF	31	Ruyterstraat, de	13	vlier	13
Nie(1996).....	19	satijnzwam.....	26; 27	vlinderroute.....	17
Nieuwveenstraat.....	7	Savelsbos	30	Volts, Andre	14
Noord-Aa-plassen.....	14	<i>schaduwengel</i>	29	Voorwegwetering.....	19
Noordhovense Plas	8; 15	Schieland,		vos	34
Noordhovenseplas.....	7	hoogheemraadschap	20	Vos, Johan 7; 8; 9; 17; 19; 20; 27; 29; 32	
Noorhovense poelen	7	Schieland,		vuurgoudhaantje.....	15
notenboom.....	11	Hoogheemraadschap.....	14	Waardenburg, bureau	19
oerbos.....	27	schietmot	31	Wassenaar	16
Okkernootfamilie.....	11	schildwants	31	watercypres	13
Oldambt	34	Scholtes, Kees	17	watermunt.....	8
<i>olijfkleurig matkopje</i>	24	Seghe Waert, 't.....	12	<i>watersnip</i>	14
<i>ooievaar</i>	16	Seghwaert	12	Westerpark8; 17; 18; 19; 25; 27	
Oosterheem	6	<i>sierlijke franjehoed</i>	23	wielboom	12
oosterse morgenster.....	7	Sint Pietersberg	33	wild zwijn	28
oranjetipje	17	Smit, Peter.....	34	wilg.....	13
ozonium	25	Smits, Anke	14; 17	windturbine(vleermuizen) ...	30
paardenkastanje	13	snip	8	wisent	28
pecannoten	11	Sonneveld, Nel	17	Wit-Rusland.....	27
peen.....	8	spaanse aak	13	<i>witte kluiwam</i>	22
pestvogel	15	sparren-dennenbos	28	witte kluiwammen	22
Peursumstraat	7	sparren-moerasbos	28	wolf	28
Pijnacker-Nooddorp.....	31	Spectrumsingel.....	21	zachtstekelige stuifzwam....	21
platte tonderzwam	14	spin	31	<i>zachtstelige stuifzwam</i>	22
poldertuinen	20	spreeuw	15	zandhoornbloem.....	7
Polen.....	27	Spruit, Thea	33	zeeheldenbuurt.....	13
Polypogon monspeliensis...	10	steenbeuk	12	zeelt	20
populier	13	stekelbaars	8	Zegwaardseweg	7
Prielenbos	14; 27	<i>stemonitis</i>	24	Zoetermeerse Plas	7; 15
Prins(2003)	18	sterrenkroos.....	7	Zoetermeerseplas.....	8
Prins, Ben	18	<i>stropharia</i>	15	Zoeterwoude.....	16
<i>Pterocarya caucasica</i> C.A.		tamme kastanje	10	zuilhaagbeuk	13
Mey	11	tarpan.....	28	zwaardherik	10
<i>Pterocarya fraxinifolia</i>		tepelgallen	14	zwarte els	13
(Lamk.) Spach,.....	11	tepelgalvlieg.....	14	zwartsprietdikkopje. 17; 18; 19	
ransuil	16	tiendoornige stekelbaars ...	20	zwartwordende wasplaat21; 22	
ratelaar.....	8	trompetboom	13		